

ENGELLİ PARKUR GİBİ

ÜLKELERİNDEN KAÇMAYA ÇALIŞAN AFGANLAR İÇİN GÜVENLİĞE GİDEN BİRKAÇ YOL

AMNESTY
INTERNATIONAL

Uluslararası Af Örgütü, 10 milyondan fazla insanın herkesin insan haklarından yararlandığı bir dünya için mücadele ettiği küresel bir harekettir. Vizyonumuz, her insanın, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve diğer uluslararası insan hakları standartlarında yer verilen tüm insan haklarından yararlanabilmesini sağlamaktır. Uluslararası Af Örgütü, hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dinlerden bağımsız olup, gelirlerini büyük ölçüde üyelik aidatlarından ve bağışlardan sağlamaktadır.

© Uluslararası Af Örgütü 2021
Aksi ifade edilmediği müddetçe, bu belgedeki içerik Creative Commons (atıf, ticari olmayan, türetilmemiş, uluslararası 4.0) tarafından lisanslıdır.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>
İzinler konusunda daha fazla bilgi için lütfen internet sayfamızı ziyaret edin: www.amnesty.org
Uluslararası Af Örgütü dışında bir telif hakkı sahibine atfedilen içerikler Creative Commons lisansına tabi değildir.
İlk kez 2021 yılında yayımlanmıştır.
First published in 2020
by Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Index: ASA 11/4832/2021
Original language: English
amnesty.org.tr

Kapak Fotoğrafı: New York'daki Afgan topluluğundan insanlar, Afganistan'ın mülteci krizine dikkat çekmek için protestoda. 28 Ağustos 2021.
© ED JONES/AFP via Getty Images

AMNESTY
INTERNATIONAL

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	6
1.1 ÖZET	6
1.2 METODOLOJİ	7
1.3 ARKA PLAN	8
2. SINIR KAPATMALARI VE DÜZENSİZ YOLCULUKLAR: AFGANLARIN KOMŞU ÜLKELERDEKİ DURUMU	10
2.1 İRAN	11
2.2 PAKİSTAN	11
2.3 TACİKİSTAN	11
2.4 ÖZBEKİSTAN	12
3. ABD'NİN 'MÜTTEFİKLER HOŞGELDİNİZ' OPERASYONUNDAKİ VE KANADA'DAKİ AFGANLARIN DURUMU	14
3.1 ABD'NİN MÜTTEFİKLER HOŞGELDİNİZ OPERASYONU	14
TAHLİYE EDİLEN AFGANLARIN BALKAN ÜLKELERİNDEKİ DURUMU: ARNAVUTLUK, KOSOVA VE KUZEY MAKEDONYA	16
TAHLİYE EDİLEN AFGANLARIN AFRİKA'DAKİ DURUMU: RUANDA VE UGANDA	17
TAHLİYE EDİLEN AFGANLARIN AMERİKA KITASINDAKİ DURUMU: KOLOMBİYA	17
3.2 KANADA	18
4. TÜRKİYE, UKRAYNA, AB ÜLKELERİ VE BİRLEŞİK KRALLIK	19
4.1 TÜRKİYE	19
4.2 UKRAYNA	20
4.3 AVRUPA BİRLİĞİ VE ÜYE DEVLETLER	21
AVRUPA BİRLİĞİ	21
BULGARİSTAN	21
HIRVATİSTAN	22
DANİMARKA	22
FİNLANDİYA	22
FRANSA	23
ALMANYA	23
YUNANİSTAN	24

İRLANDA	24
İTALYA	24
HOLLANDA	25
POLONYA	25
İSPANYA	26
4.4 BİRLEŞİK KRALLIK	27
5. SONUÇ VE TAVSİYELER	28
5.1 SONUÇLAR	28
SINIRLARIN KAPATILMASI VE DÜZENSİZ YOLCULUKLAR	28
ZORLA GERİ GÖNDERME	28
TAHLİYELER	29
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN 'MÜTTEFİKLER HOŞGELDİNİZ OPERASYONU'	29
5.2 TAVSİYELER	29
TÜM ÜLKELERE TAVSİYELER	29
KOMŞU ÜLKELERE EK TAVSİYELER	31
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NE EK TAVSİYELER	31
AVRUPA ÜLKELERİNE EK TAVSİYELER	32

1. GİRİŞ

1.1 ÖZET

Afganistan'da Taliban'ın yönetimi yeniden ele geçirmesi, diğer hak ihlallerinin yanı sıra LGBTİ+'ların, kadınların ve kız çocuklarının haklarının sistematik olarak ihlal edildiğine dair raporlarla birlikte yeni bir insan hakları krizinin başlangıcına işaret ediyor.

Kabil'in hava trafiğine kapanmasından yaklaşık altı hafta sonra, bu hassas zamanda, misilleme riski altında olan binlerce kişi de dahil olmak üzere ülkeden kaçmaya çalışan Afganlar için geriye kalan seçenekler neler?

Bu brifing, 2021 Ağustos'unun ikinci yarısında Kabil'de gerçekleştirilen hava operasyonlarının bir dökümünü çıkarmakta ve Afganların dünya çapında 27 ülkede (Arnavutluk, Bulgaristan, Kolombiya, Hırvatistan, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İran, İrlanda, İtalya, Kosova, Hollanda, Kuzey Makedonya, Pakistan, Polonya, Ruanda, İspanya, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan, Uganda, Ukrayna, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Özbekistan) karşılaşılabilecekleri durum ve zorluklara ilişkin bilgilere yer vermektedir. Ortaya çıkan tablo iç karartıcıdır.

Bu ülkelerin çoğu, hava operasyonlarının sona ermesinden sonra, operasyon sırasında topladıkları tahliye listelerinde yer alan kişiler de dahil ülkeden kaçamayan risk altındaki binlerce Afganı terk etmeyeceklerine dair söz verdi. Ne var ki o zamandan bu yana içinde Kanada ve İrlanda'nın yer aldığı yalnızca birkaç ülke - korumaya yönelik yeni güvenli yollar açarak, ek yerleştirmeler ve gönüllüler tarafından yürütülen mülteci yerleştirme programında (community sponsorship) yeni yerler tesis ederek- verdikleri sözü tuttu.

Sorunlar Afganistan'ın kendi sınırlarında başlamaktadır. Komşu ülkelere hiçbir sığınma talebiyle gelen Afganlara sınırlarını açmadı. İran, Pakistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan esasen sınırlarını, pasaportları, vizeleri ve diğer seyahat belgeleri olmayan Afganlara kapatmıştır. Olağan zamanlarda bunlar, yasal seyahat gereklilikleri olsa da Afganistan'daki mevcut durum ve belli grupların karşılaştığı ciddi insan hakları ihlallerine dair gerçek risk göz önüne alındığında bu belgeler herhangi bir önem teşkil etmemektedir.

Sınırlardaki bu kısıtlamaların sonucu olarak, ülkeden kaçmak isteyen birçok Afgan için kaçakçılar vasıtasıyla sınırı geçmeye çalışmak dışında bir seçenek kalmamaktadır. Bu brifing, Tacikistan'ın, Tacik-Afgan sınırındaki insansız bölgede mahsur kalan 80 Afgan aileyi kabul etmeyi reddetmesi, Türkiye'nin İran sınırındaki duvarı uzatma planı ve Polonya-Belarus sınırındaki geri itmeler gibi, belgesiz şekilde seyahat eden Afganların sınırdan çevrilmesine, sınır bölgelerine sevkine ya da geri itilmelerine neden olan politika ve uygulamaları belgelemektedir. Uluslararası Af Örgütü, bir yandan Afganların ABD'ye veya diğer üçüncü ülkelere yerleştirilebilmesi için askeri müttefikleriyle işbirliği yaparken diğer yandan sınırlarını kapatan veya Afganları geri iten Bulgaristan, Hırvatistan ve Polonya'nın uygulamalarını endişeyle not etmektedir.

İran, Pakistan ve Türkiye, Afganistan'daki duruma rağmen ve dolayısıyla da geri göndermeme ilkesini ihlal ederek Afganların geri gönderilmesi veya sınırdışı edilmesi gibi uygulamaları sürdürmektedir. Çeşitli Avrupa ülkeleri siyaseten ya da uygulamada Afganistan'a sınırdışı etmeleri durdurmuştur. Ancak aynı zamanda Fransa sınırdışı kararı vermeye ve Afganları geri gönderme merkezlerinde tutmaya devam etmekte; Danimarka hakkında sınırdışı kararı olan edilen Afganları hala seyahat özgürlüklerinin ciddi biçimde kısıtlandığı geri gönderme merkezlerinde tutmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin "Müttefikler Hoşgeldiniz Operasyonu" risk altındaki Afganların hava yoluyla tahliye edilmesi çabaları arasında benzersizdir. ABD hükümeti, Afganistan uyruklu kişileri sadece kendi topraklarına değil, aynı zamandaki yurtdışındaki ABD askeri tesislerine ve üçüncü ülkelere de hava yoluyla göndermiştir. Bu brifing tahliye edilen Afganların, ABD makamlarının "nilüfer mevzileri" olarak adlandırdığı geçiş bölgeleri de dahil olmak üzere Danimarka, Almanya, İtalya, Tacikistan, Ukrayna ve Özbekistan gibi

lkeler üzerinden yaptıkları geçişler hakkında bilgi vermektedir. Sekiz lkenin ABD'nin "risk altındaki Afganların yeniden yerleştirilmesi çabası"ndaki rolünü de tartışmaktadır: Arnavutluk, Kanada, Kolombiya, Kosova, Kuzey Makedonya, Polonya, Ruanda ve Uganda.

Her ne kadar operasyonun ilk aşamalarında coğrafi erişebilirlik üzerinde durulduysa da, ABD makamlarının Afganların tahliye edilmesi için birkaç hafta içinde birçok bölgeye yayılan ülke dışı bir transfer ve idari işlem sistemi örgütleme yeteneği ülkenin siyasal ve mali gücünün kanıtıdır. Uluslararası Af rgt, ABD makamlarının tahliye edilen 95.000 Afgan'ın ABD'ye yerleştirilmesine dair niyet beyan ettiğini belirtmektedir. Ancak Müttefikler Hoşgeldiniz Operasyonu modeli, tahliye edilen Afganların ABD askeri üslerinde hareket özgürlüğünün kısıtlanmasına ve ABD'nin çok sıkı güvenlik kontrollerinden geçemeyen Afganların gözaltına alınmasına ve üçüncü ülkelere nakledilmesine ilişkin raporlar ışığında bazı ciddi insan hakları sorularını gündeme taşımaktadır. ABD makamlarının Operasyon çerçevesinde tahliye edilenlerin haklarına saygı duymasını, bu hakları korumasını ve teşvik etmesini sağlamak için hangi mekanizmalar yürürlüktedir? Olası suistimaller nasıl rapor edilebilir, araştırılır ve incelenebilir? Bu sorulara henüz herhangi bir yanıt verilmiş değildir.

Afganistan'daki durum değişkenliğini korurken, tüm lkeler Afganistan'dan tahliyeleri sağlamak için acil önlemler almalı, hem yeni gelenlere hem de kendi topraklarında bulunan Afganlara uluslararası koruma sağlamalı ve komşu ülkeleri, bölgedeki diğer ülkeleri desteklemelidir. Özellikle, kadın aktivistlerin, insan hakları savunucularının, sivil toplum aktivistlerinin, akademisyenlerin, gazetecilerin, ayrımcılığa uğrayan grupların ve Taliban tarafından yüksek misilleme riski altında olan diğerler grupların tahliyesini güvence altına almak için çabalar acilen hızlandırılmalıdır. lkelerinde insan haklarını, cinsiyet eşitliğini, hukukun üstünlüğünü, demokratik özgürlükleri teşvik etmek ve savunmak için çalışmış binlerce kişinin hayatı Şimdi her zamankinden daha fazla pamuk ipliğine bağlıdır.

1.2 METODOLOJİ

Bu brifing, 13 ülkede (Arnavutluk, Belçika, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Kosova, İspanya, Sri Lanka, Ukrayna, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri) alışan konu uzmanları ve Uluslararası Af rgt'nün faaliyet gösterdiği 23 ülke tarafından yürütülen araştırmaya dayanmaktadır. Araştırmacılar, 2021'in eylül ayı boyunca Afganistan vatandaşları ve onların avukatlarıyla görüşmüş, hükümet yetkilileri, uluslararası kuruluşların ve STK'ların çalışanları ile iletişime geçmiş, görsel-işitsel materyalleri, hükümet belgelerini ve medya kaynaklarını gözden geçirerek bilgi toplamış ve bu bilgileri doğrulamıştır. Bu brifing, Uluslararası Af rgt'nün Kabil'den hava operasyonu ve Ağustos 2021'den sonra Afgan mültecileri etkileyen durumlar hakkında halihazırda yayımlamış olduğu bilgileri içerir ve günceller.¹ Aksi belirtilmedikçe, rakamların 15 Eylül 2021 itibariyle güncel olması için çaba gösterilmiştir.

Bölüm 1, Kabil hükümetinin çöküşü ve ABD ile diğer yabancı birliklerin hızla ayrılması sonrasında ülkeden kaçmaya alışan Afganların içinde bulunduğu zor durum hakkında arka plan bilgisi sağlar.

Bölüm 2 Komşu lkelerdeki (İran, Pakistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan) Afganların durumunu açıklar.

Bölüm 3, Amerika Birleşik Devletleri'nin "Müttefikler Hoşgeldiniz Operasyonu" ve Kanada'daki Afgan mültecilerin durumu hakkında bilgi sağlar.

Bölüm 4, Türkiye, Ukrayna, Avrupa Birliği ve birlik yesi 12 devlet ile Birleşik Krallık'daki Afgan mültecilerin durumunu tartışmaktadır. Son bölümde ise sonuçlar çıkarılmakta ve öneriler sunulmaktadır.

Uluslararası Af rgt, bu brifing için bilgi sağlayan herkese ve desteği için Benjamin Parker'a teşekkür etmektedir.

¹ Uluslararası Af rgt, *Binlerce kişinin kaderi tehlikede: "Afganistan'ın Taliban'ın eline geçmesi,"* 21 Eylül 2021, Indeks No: ASA 11/4727/2021, Uluslararası Af rgt, Polonya-Belarus sınırı: Bir koruma krizi, 30 Eylül, <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2021/09/poland-belarus-border-crisis/>. Uluslararası Af rgt, Dijital soruşturma Polonya'nın mülteci haklarını ihlal ettiğini kanıtlıyor, 30 Eylül <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/09/poland-digital-investigation-proves-poland-violated-refugees-rights/>

1.3 ARKA PLAN

ABD ve NATO kuvvetlerinin Ağustos 2021'in ikinci yarısında Afganistan'dan çekilmesinin tamamlanmasına eşlik eden tahliye operasyonu, Taliban tarafından misillemeye uğrama riski taşıyan on binlerce Afgan vatandaşı da dahil olmak üzere 123.000 kişinin Kabil havaalanından² tahliyesini sağlamıştır.³

Ancak hava tahliye operasyonları kaotik geçmiştir. Afgan hükümeti ve güvenlik güçleri çöktüğünden, operasyonun esas hamisi konumunda olan ABD ve diğer devletler ülkeden kaçmak isteyen tüm Afganların yardım çağrılarına yanıt vermekte zorlanmıştır. Havaalanına gitmek ve uçağa güvenli bir şekilde binmeyi başarmak bir ihtiyaç meselesi olduğu kadar bir şans meselesi haline gelmiştir. Havalimanına girmeye çalışan insan kalabalığı, vizesi ve seyahat belgesi olanlar için bile tahliyeye erişmek ulaşımı zorlaştırmıştır.⁴ Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü dört kişi, havaalanının girişinde kontrol noktaları bulunan Taliban'ın, seyahat belgeleri olan bazı kişilerin oraya erişimini nasıl engellediğini anlatmıştır. Tahliye edilmesi gerekenlerin çoğu geride kalmıştır.⁵

Bir ay sonra, Afganistan'da yeniden Taliban yönetiminin kurulması, diğerler grupların yanı sıra kadınların, kız çocuklarının ve LGBTİ+'ların haklarının sistematik olarak ihlal edildiğine dair raporlarla birlikte ülke içinde yeni bir insan hakları krizi başlatmıştır.⁶ Şu anda ülkeyi terk etmek prensipte mümkün olsa da, Afganistan'dan kaçmak isteyenler hem havaalanlarında hem de kara sınırlarında çok büyük zorluklarla karşı karşıyadır.

Taliban 24 Ağustos 2021'de, hava yoluyla tahliye operasyonunun sona ermesinden itibaren Afganların artık ülkeyi terk edemeyeceklerini açıklamıştır.⁷ Beş gün sonra, Avrupa Birliği ve NATO'nun yanı sıra yüzden fazla ülke, Taliban'dan seyahat izni olan herhangi bir Afgan vatandaşının "güvenli ve düzenli bir şekilde kalkış noktalarına gitmesine" izin verileceğine dair güvence aldıklarını açıklamıştır.⁸

ABD birliklerinin Afganistan'dan nihai olarak çekildiği 30 Ağustos'tan sonra Kabil havaalanı geçici olarak kapatılmıştır. Bu yazının yazıldığı sırada yalnızca Pakistan'a doğrudan ticari uçuşlar başlamıştır. Uluslararası Af Örgütü tarafından toplanan bilgilere göre, Taliban Pakistan sınırına giden yolda kontrol noktaları kurarak hükümet çalışanlarını bulmak adına araçlarda arama yapmaktadır.⁹

Afgan pasaportuyla seyahat etmek çoğu zaman zor olmuştur: Afganistan, pasaport sahiplerinin vizesiz seyahat etmesine izin verilen ülke sayısı baz alınarak oluşturulan uluslararası sıralamada genellikle son sırada yer alır.¹⁰ Taliban'ın yönetimi devralmasından sonra vize almak için gereken pasaport ve diğer belgeleri elde etmek zor ya da imkansız hale gelmiştir. Yetkililer şu anda pasaport vermemektedir; sonuç olarak Taliban'ın yönetimi devralmasından önce pasaportu olmayan Afganlar, resmi sınır kapılarından ülkeden ayrılamamaktadır.¹¹ Bu raporun yazıldığı sırada Taliban pasaport düzenleme işlemlerinin bir hafta içinde yeniden başlayacağını açıklamıştır.¹²

Yabancı ülke vizesi almaya hak kazanabilecek insanların çoğu, yabancı ülkelerle olan bağlantılarını kanıtlamaları için gereksinim duydukları belgeler yok edildiğinden vize alamamaktadır. Basında çıkan haberlere göre, ABD hükümeti Kabil'deki büyükelçiliğine Taliban şehre girmeden önce "hassas malzemeleri" imha etmesi yönünde talimat vermiştir.¹³ Uygulama ile Afgan başvuru sahiplerinin vize başvuru dosyaları ve

² ABD Dışişleri Bakanlığı, Sekreter Antony J. Blinken'in Afganistan üzerine açıklamaları, 30 Ağustos 2021, <https://www.state.gov/secretary-of-antony-j-blinken-remarks-on-afghanistan/>

³ Risk altındaki gruplar arasında güvenlik görevlileri, hükümet yetkilileri, parlamento ve senato üyeleri, gazeteciler, insan hakları savunucuları, sivil toplum üyeleri, güvenlik, adalet ve yargı sektörlerinde çalışan diğer kadınlar, azınlık gruplarının üyeleri vb. vardı. Tüm bu gruplar hem kadınları hem de erkekleri içeriyordu.

⁴Uluslararası Af Örgütü, *Binlerce kişinin kaderi tehlikede: "Afganistan'ın Taliban'ın eline geçmesi"*, 21 Eylül 2021, İndeks No: ASA 11/4727/2021, s.21.

⁵ Uluslararası Af Örgütü, *Binlerce kişinin kaderi tehlikede: "Afganistan'ın Taliban'ın eline geçmesi"*, 21 Eylül 2021, İndeks No: ASA 11/4727/2021, s.21.

⁶ Uluslararası Af Örgütü, *Binlerce kişinin kaderi tehlikede: "Afganistan'ın Taliban'ın eline geçmesi"*, 21 Eylül 2021, İndeks No: ASA 11/4727/2021, s.21.

⁷ MSN, Taliban sözcüsü Afganların artık ülkelerini terk etmelerine izin verilmeyeceğini söyledi, 24 Ağustos 2021, www.msn.com/en-us/news/world/talibanspokesman-says-afghans-will-no-longer-be-allowed-to-leave-their-country/ar-AAANGU0T.

⁸ Afganistan Tahliye Seyahat Güvencelerine İlişkin Ortak Açıklama, 29 Ağustos 2021 <https://www.state.gov/joint-statement-on-afghanistan-evacuation-travel-assurances/>

⁹ Uluslararası Af Örgütü, *Binlerce kişinin kaderi tehlikede: "Afganistan'ın Taliban'ın eline geçmesi,"* 21 Eylül 2021, İndeks No: ASA 11/4727/2021, s.23.

¹⁰ Henley & Partners, *The Henley Pasaport Dizini: Q3 2021 Global Sıralama*, <https://www.henleyglobal.com/publications/global-mobility-report/2021-q3/travel-mobility-trends/henley-passport-index-q3>

¹¹ Uluslararası Af Örgütü, *Binlerce kişinin kaderi tehlikede: "Afganistan'ın Taliban'ın eline geçmesi,"* 21 Eylül 2021, İndeks No: ASA 11/4727/2021, s.25.

¹² Afganistan İçişleri Bakanlığı'nın tweeti, 5 Ekim 2021, <https://twitter.com/moiafghanistan/status/1445394378839764999>

¹³ CNN, *Afganistan'daki ABD Büyükelçiliği personeline hassas malzemeleri imha etmelerini söyledi*, 13 Ağustos 2021 <https://edition.cnn.com/2021/08/13/politics/afghanistan-embassy-72-scramble/index.html>; ABD, *Kabil'deki büyükelçiliği boşaltmaya*

pasaportları da imha edilmiş oldu. Birleşik Krallık hükümeti, büyükelçilik personeline ilişkin ayrıntıları imha etmek için benzer çabalar sarf edildiğini belirtmiştir.¹⁴

Takip eden bölümler, Afgan mültecilerin bir kez sınıra ulaşmayı ve sınır geçmeyi başardıklarında karşılaşılabilecekleri durum ve zorluklar hakkında bilgi vermektedir.

---

hazırlanırken bazı Afganların pasaportlarını imha etti - ancak nedeni belirsiz, 17 Ağustos 2021, https://edition.cnn.com/world/live-news/afghanistan-taliban-us-news-08-17-21/h_dc5170c607274abd2a398dca39f213a3

¹⁴ BBC News, *Afganistan: Dışişleri Bakanlığı, Kabil personeline dair ayrıntıların yok edilmesi için her türlü çabanın gösterildiğini söyledi*, 27 Ağustos 2021, <https://www.bbc.co.uk/news/uk-58351938>

2. SINIR KAPATMALARI VE DÜZENSİZ YOLCULUKLAR: AFGANLARIN KOMŞU ÜLKELERDEKİ DURUMU

Afganistan'ın komşu ülkeleri, dünyadaki Afgan mültecilerin büyük çoğunluğuna ev sahipliği yapmaktadır. BM Mülteci Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) göre, Pakistan ve İran daha önceki şiddet dalgalarından kaçarak gelen sırasıyla 1.4 milyon ve 780.000 kayıtlı Afgan mülteciye ev sahipliği yapmaktadır, buna ek olarak belgesiz olanlar da dahil statüsü değişen yaklaşık 3 milyon Afgan da bu ülkelere sığınmış durumdadır.¹⁵

"Afganistan'daki durum değişken ve belirsiz kalmaya devam ettiğinden, BMMYK, tüm ülkelere Afganistan'dan kaçan sivilere topraklarına erişim sağlaması ve geri göndermeme ilkesine daima riayet etmesi yönünde çağrıda bulunmaktadır. BMMYK, sığınma hakkından taviz verilmemesinin, sınırların açık tutulmasının ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerin menşe ülkelerinde tehlike arz edebilecek yerlere gönderilmemelerinin zorunlu olduğunu hatırlatmaktadır. Bu bağlamda, devletlerin uluslararası teamül hukuku çerçevesinde de çatışmalardan kaçan sivilere sınırlardan erişim sağlama ve mültecileri zorla göndermeme yükümlülükleri bulunduğu unutulmamalıdır. Geri göndermeme ilkesi, sınırdan geri çevirmeme unsurunu da içinde barındırmaktadır."¹⁶

Ağustos 2021 olayları itibarıyla, BMMYK komşu ülkelere, sınırlarını güvenlik arayanlara açık tutmaları ve Afganistan vatandaşlarını zorla geri göndermemeleri konusunda çağrı yapmıştır.¹⁷ Ancak Eylül 2021 itibarıyla hem İran, hem de Pakistan, birkaç istisna dışında geçerli pasaport, vize ve diğer seyahat belgelerine sahip olmayan Afganlara sınırlarını tamamen ya da kısmen kapatmıştır.¹⁸ Her iki ülke de hala Afganistan'a zorla geri göndermeler gerçekleştirmektedir. (Aşağıda detaylı bilgi paylaşılmıştır.) Afgan mültecilere ev sahipliği yapma konusunda birkaç tartışmaya rağmen, Tacikistan'ın ve Özbekistan'ın da içinde olduğu Orta Asya ülkeleri, kara sınır geçiş noktalarının çoğunu vize, pasaport ve diğer geçerli seyahat belgeleri olmayanlara kapatmıştır. Aşağıda daha ayrıntılı olarak ele alınan ülkelere ek olarak Türkmenistan, Afganistan-Türkmenistan sınırındaki bölgelerin kontrolünü Temmuz 2021'de Taliban'ın ele geçirmesinden bu yana Afgan sığınmacıların girişine izin vermemektedir.¹⁹ BMMYK'ya göre sınırları tüm yaya hareketlerine kapalıdır.²⁰

¹⁵ BMMYK, *Afganistan Durum Bölgesel Mülteci Hazırlık ve Müdahale Planı*, 27 Ağustos 2021 <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/88385>

¹⁶ BMMYK, Afganistan'a geri göndermeler hakkındaki yaklaşım, Ağustos 2021, <https://www.refworld.org/pdfid/611a4c5c4.pdf>

¹⁷ BMMYK, *Afganistan Son Durum Harici Güncelleme* - 20 Eylül 2021, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/88763>

¹⁸ BMMYK *Afganistan: Haftalık sınır durumu güncellemeleri* - 16 Eylül 2021, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/88741>

¹⁹ The Diplomat, *Orta Asya'da sınır sorunlarına verilen yanıtlarda daha fazla eşgüdüm*, 19 Temmuz 2021, <https://thediplomat.com/2021/07/greater-coordination-in-central-asian-responses-to-afghan-border-troubles/>; BMMYK, *Afganistan: Haftalık sınır durumu güncellemeleri* - 16 Eylül 2021, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/88741>

²⁰ BMMYK *Afganistan: Haftalık sınır durumu güncellemeleri* - 16 Eylül 2021, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/88741>

2.1 İRAN

İran 1951 Mülteci Sözleşmesine taraftır. BMMYK, Ocak ve Eylül 2021 arasında “potansiyel olarak uluslararası korumaya ihtiyaç duyan” 16.300 Afgan'ın daha İran'a yeni giriş yaptığını kaydetmiştir. 21 Eylül ortası itibarıyla, tıbbi nedenlerin söz konusu olduğu birkaç istisna dışında Afganların İran'a geçmek için pasaport ve vizeye ihtiyaçları vardı.²² Sonuç olarak, BMMYK, İran'a girmek için sınırı düzensiz geçen Afganların hareketlerinin arttığını bildirmiştir. ²³ Uluslararası Göç Örgütü (IOM) rakamları, İranlı yetkililerin 27 Ağustos ve 9 Eylül 2021 tarihleri arasında 58.279 belgesiz Afgan'ı sınır dışı ettiğini göstermektedir.²⁴

2.2 PAKİSTAN

BMMYK'ya göre, Pakistan kara sınırı çoğunlukla, tedaviye ihtiyacı olan veya ikamet belgesi olan insanların dahil olduğu birkaç istisna dışında, ülkeden pasaport ve vize olmadan kaçmaya çalışan Afganistan vatandaşlarına kapalıdır.²⁵ Buna rağmen, Spin Boldak-Chaman sınır kapısında, Afgan illeri Kandahar, Helmand, Zabul ve Uruzgan'dan Tazkira (Ulusal Kimlik Kartı) sahibi olan kişilerin sınırı geçmesine izin verilmiştir.²⁶ Bu rapor yazılırken Pakistan hükümeti vizesi olan Afganların Torkham sınırından ülkeye kara yoluyla giriş yapabilmeleri için kapı geçişi zorunluluğunu kaldıracaklarını duyurmuştur.²⁷ Ancak birkaç gün sonra, Pakistan'a hava yoluyla girmek için Pakistan İçişleri Bakanlığı'ndan bir mektubun gerekli olacağını da bildirmişlerdir.²⁸

Vizeleri ya da Pakistan'da kalmalarına olanak sağlayan oturma izinleri olmayan Afgan vatandaşları üçüncü bir ülkeye yolculuk ederken bir çıkış izin belgesi almak zorundadır.²⁹ Pakistan makamlarının çıkış izni vermeyi reddetmesi, Afgan vatandaşlarının kendilerine vize veren ülkelere ulaşmasını engelleyecektir.³⁰

Pakistan 1951 Mülteci Sözleşmesi'ne taraf değildir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) rakamlarına göre Pakistan makamları, 27 Ağustos-9 Eylül 2021 tarihleri arasında 230 belgesiz Afganı sınır dışı etmiştir.³¹

2.3 TACİKİSTAN

---

²¹ BMMYK, *Flaş Harici Güncelleme: Afganistan'da Durum #6*, 20 Eylül 2021, s.2, <https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/AFG%20Situation%20Emergency%20Update%202020%20September%202021.pdf>

²² BMMYK, *Afganistan'da durum: İran'da acil durum hazırlığı ve müdahale*, 19 Ağustos 2021 https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Situation_Update_2_Afganistan_situation_preparedness_in_Iran_19_Aug_2021.pdf;

Afganistan: Haftalık sınır durumu güncellemeleri - 20 Eylül 2021, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/88741>

²³ BMMYK, *Flaş Harici Güncelleme: Afganistan'da Durum #6*, 20 Eylül 2021, s.2, <https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/AFG%20Situation%20Emergency%20Update%202020%20September%202021.pdf>

²⁴ IOM, *Belgesiz göçmenlerin iadesi, Haftalık durum raporu*, 3 Eylül 2021, https://afghanistan.iom.int/sites/afghanistan/files/Reports/iom_afghanistanreturn_of_undocumented_afghans_situation_report_03-09_sep_2021_psu_1.pdf

²⁵ BMMYK, *Mültecilere Dair Durum Özeti*, 3 Eylül 2021, <https://www.unhcr.org/refugeebrief/the-refugee-brief-3-september-2021/>;

Afganistan: Haftalık sınır durumu güncellemeleri, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/88741>

²⁶ Uluslararası Af Örgütü, *Binlerce kişinin kaderi tehlikede: "Afganistan'ın Taliban'ın eline geçmesi"*, 21 Eylül 2021, İndeks No: ASA 11/4727/2021, s.23.

²⁷ ANI, *Pakistan, Afganistan ile Torkham sınırında sınır geçişinin kaldırılmasını istedi*, 1 Ekim 2021, <https://www.aninews.in/news/world/asia/pak-orders-elimination-of-gate-pass-at-tokhram-border-with-afghanistan20211001003852/>;

Khaama Press, Pakistan, Torkham geçiş noktasındaki sınır geçişini kaldırılabılır, 2021, <https://www.khaama.com/pakistan-eliminates-gate-pass-at-torkham-crossing-point-876876/>

²⁸ Pakistan Sivil Havacılık Otoritesi, 1 Ekim 2021 tarihli yazı, https://twitter.com/taahir_khan/status/144462134665122019

²⁹ Mültecilere yardım eden bir Fransız STK ile telefon görüşmesi, 30 Eylül 2021.

³⁰ A.g.e.

³¹ IOM, *Belgesiz göçmenlerin iadesi, Haftalık durum raporu*, 3 Eylül 2021, https://afghanistan.iom.int/sites/afghanistan/files/Reports/iom_afghanistan-return_of_undocumented_afghans_situation_report_03-09_sep_2021_psu_1.pdf

BMMYK, Ocak ile Eylül 2021 tarihleri arasında, "potansiyel olarak uluslararası korumaya ihtiyaç duyan" 5.300 Afgan'ın Tacikistan'a ulaştığını kaydetmektedir.³² Temmuz 2021'de hükümet, Afganistan'dan 100.000 kadar mülteciyi barındırmaya hazır olduğunu bildirmiştir.³³ Ne var ki Eylül ayında İçişleri Bakanı, uluslararası toplumun gerekli altyapıyı inşa etmek için yapacağı yardımlar olmadan ülkenin Afgan mültecilere ev sahipliği yapamayacağını kaydetmiştir.³⁴

Basında çıkan haberlere göre Tacikistan, ülke dışına seyahatleri Ağustos sonundan itibaren en az 20 Eylül'e kadar askıya almıştır.³⁵ 1 Eylül 2021 tarihi itibarıyla Tacikistan'a girmek isteyen 80 Afgan aile Tacik-Afgan sınırındaki insansız bölgede mahsur kalmıştır.³⁶ Ancak başka kaynaklar, Tacik makamlarının 13 Eylül gecesi sınırı geçen 100 Afgan'a müsaade ederken aynı gruptan bir diğer 100 kişiyi ise iade ettiğini bildirmiştir.³⁷

Tacikistan, Afganistan'dan tahliye edilenlerin üçüncü bir ülkeye giderken yapacakları geçici geçişlere izin vermeyi kabul etmiştir. (Aşağıda detaylı bilgi paylaşılmıştır.) Yerel basında çıkan haberlere göre, ağustos ayının son iki haftasında, hava yoluyla tahliye edilen 2.000 kişi (Batı ülkelerine bağlı personel ve risk altındaki Afganlar) Kabil'den Kulob'a ulaşmışlardır.³⁸ Yerel yönetim yetkililerine göre, uluslararası kuruluşlar, havalimanı yakınında bir haftadan daha fazla kalmayan bir kamp kurmuşlardır.³⁹

2.4 ÖZBEKİSTAN

Özbekistan, 2000 Afgan ve Batılı ülke vatandaşlarının transit geçişine ve Taşkent havalimanının kullanımına izin vererek hava yoluyla tahliye çabalarına katkıda bulunmuştur.⁴⁰ Ayrıca, daha fazla tahliyeye yardımcı olmak için Almanya ve İtalya hükümetleriyle görüşmelerde bulunmuştur.⁴¹

Özbekistan, kısa süreli geçişlere izin vermekle birlikte, Afgan mültecilere orta ve uzun vadelerde ev sahipliği yapmak konusunda isteksiz davranmaktadır.⁴² Hükümet, Afganistan'ı uçak ve helikopterlerle terk edip Özbekistan'a inen yaklaşık 585 Afgan pilotu, ve yine diğer askeri personel ve ailelerinden oluşan bir grubun ülke dışına taşınması için ABD'ye çağrı yapmıştır.⁴³ Bu grup daha sonra BAE'deki bir ABD askeri üssüne

³² BMMYK, *Flaş Harici Güncelleme: Afganistan'da Durum #6*, 20 Eylül 2021, s.2,

<https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/AFG%20Situation%20Emergency%20Update%202020%20September%202021.pdf>

³³ RFE/RL'nin Tacik Servisi, *Tacikistan Afganistan'dan Gelen 100.000 Mülteciye Kadar Barınma Sağlamaya Hazır Olduğunu Söyledi*, 23 Temmuz 2021, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-afghanistan-refugees-taliban/31373565.html>

³⁴ Khovar, Рамазон Рахимзода: На территории Таджикистана нет возможности принимать большое количество беженцев и лиц, ищущих убежища, необходима помощь Верховного комиссара ООН по делам беженцев, 2 Eylül 2021, <https://khovar.tj/rus/2021/09/ramazon-rahimzoda-na-territorii-tadzhikistane-net-vozmozhnosti-prinimat-bolshoe-kolichestvo-bezhentsev-i-lits-ishhushhih-ubezhishha-neobhodima-pomoshh-verhovnogo-komissara-onn-po-delam-bezhentsev/>

³⁵ Eurasianet, *Tacikistan geçici olarak yaklaşık 1.000 Afgan mülteci alıyor*, 30 Ağustos 2021, <https://eurasianet.org/tajikistan-temporarily-takes-in-around-1000-afghan-refugees>. BMMYK'ya göre, 16 Eylül'de sınır sadece pasaport ve vize sahiplerine açıktı, ancak kayıtlı hareket olmadı.

³⁶ Khovar, Рамазон Рахимзода: На территории Таджикистана нет возможности принимать большое количество беженцев и лиц, ищущих убежища, необходима помощь Верховного комиссара ООН по делам беженцев, 2 Eylül 2021, <https://khovar.tj/rus/2021/09/ramazon-rahimzoda-na-territorii-tadzhikistane-net-vozmozhnosti-prinimat-bolshoe-kolichestvo-bezhentsev-i-lits-ishhushhih-ubezhishha-neobhodima-pomoshh-verhovnogo-komissara-onn-po-delam-bezhentsev/>

³⁷ RFE/RL'nin Tacik Servisi, *Tacikistan, Taliban'dan Kaçan Yaklaşık 100 Afgani Kabul Etti, Ancak 100'ünü Geri Gönderdi*, 13 Eylül 2021, <https://www.rferl.org/a/afghanistan-refugees-tajikistan-taliban/31457626.html>

³⁸ Radio Ozodi, *Около тысячи афганских беженцев размещены в аэропорту Куляба и ждут эвакуации в третьи страны – источники*, 29 Ağustos 2021, <https://rus.ozodi.org/a/31433586.html>

³⁹ Uluslararası kuruluşlar tahliye edilenlere yiyecek, su ve tıbbi bakım sağlamıştır.

⁴⁰ Özbekistan, Dışişleri Bakanlığı *Пресс-релиз Министерства иностранных дел Республики Узбекистан*, 20 Ağustos 2021, <https://mfa.uz/ru/press/news/2021/press-reliz-ministerstva-inostrannyh-del-respubliki-uzbekistan---30159>

⁴¹ 30 Ağustos'ta Alman Dışişleri Bakanı ülkeye yaptığı ziyareti, "Özbekistan'ın sınırlarını, Afganistan'daki Taliban yönetiminden kaçan ve Almanya'nın tahliye edilmesi gerekenler listesinde bulunan insanlara açmaya istekli olduğunu" belirterek sonlandırdı. Eylül 2021'de Özbek Dışişleri Bakanı İtalyan mevkidaşı ile "Avrupa ülkeleri ve diğer ülkelerin vatandaşlarının tahliye sürecini organize etmede sağlanan olası yardımları" görüşmek üzere bir araya geldi. RFE/RL, Maas, Özbekistan'ın Almanya'ya Afgan Tahliyelerinde Yardıma Hazır Olduğunu Söyledi, 30 Ağustos 2021, <https://www.rferl.org/a/afghanistan-maas-uzbekistan- evacuations/31434808.html>; Özbekistan, Dışişleri Bakanlığı Abdulaziz Kamilov, İtalya Dışişleri Bakanı ile görüştü, 4 Eylül 2021, <https://mfa.uz/en/press/news/2021/abdulaziz-kamilov-meets-with-italian-fm---30356>

⁴² The Diplomat, *Özbekistan ve Tacikistan Afgan Mültecilere Karşı Set Çekti*, 31 Ağustos 2021, <https://thediplomat.com/2021/08/uzbekistan-and-tajikistan-hedge-on-afghan-refugees/>

⁴³ The Wall Street Journal, *Özbekistan ABD'yi Afgan Pilotların ve Ailelerinin Kalamayacakları Konusunda Uyardı*, 30 Ağustos 2021, https://www.wsj.com/articles/uzbekistan-warns-u-s-that-afghan-pilots-and-their-families-cant-stay-11630315800?mod=hp_lead_pos9; İnsan Hakları İzleme Örgütü, *Özbekistan Afganlara Yardım Etmek İçin Daha Fazlasını Yapmalıdır*, 8 Eylül 2021, <https://www.hrw.org/news/2021/09/08/uzbekistan-should-do-more-help-afghans>

transfer edilmiştir.⁴⁴ İnsan Hakları İzleme Örgütü, Taliban ile yapılan bir anlaşmanın ardından 150 Afgan'ın Ağustos 2021'de Afganistan'a geri gönderilmesinden duyduğu endişeyi dile getirmiştir.⁴⁵

Dışişleri Bakanlığı 30 Ağustos 2021'de, Afganistan ile kara sınırının kapatılmış olduğunu, Termez kontrol noktasından girişe izin verilmeyeceğini ve "gerekçesi ne olursa olsun" her türden sınırı geçme girişiminin Özbek mevzuatı uyarınca engelleneceğini bildirmiştir. "Özbekistan Cumhuriyeti'nin topraklarında Afgan sığınmacıları kabul etmediğini ancak kesinlikle sınırlı bir süre söz konusu olmak kaydıyla transit geçişlerde yardım sunacağını" eklemiştir.⁴⁶ Bu raporun yazıldığı sırada Afgan-Özbek kara sınırının yalnızca belirli kategorilerdeki vize sahipleri için açık olduğu beyan edilmişti, ne var ki sınırın geçerliliği olan bir vizeye sahip olanlar da dahil olmak üzere herkese kapalı olduğu bilinmektedir.⁴⁷

Özbekistan, 1951 Mülteci Sözleşmesine taraf olmadığı gibi bir sığınma sistemine de sahip değildir. Geçici süreli vizeye sahip Afganlar, vize rejimini ihlal ettikleri için para cezasıyla tehdit edilmekte ve Afganistan'a sınır dışı edilme riski altında kalmaktadırlar. Uluslararası Af Örgütü, Afganların ayrımcılığa maruz kaldığına dair de raporlar almıştır: Afganistan vatandaşlarının vize harçları diğer uyruklara göre daha yüksektir. Kamu kuruluşları tarafından temel ihtiyaçlarından herhangi birinin karşılanmaması durumunda, özel tedarikçiler Afganlardan yemek ve barınma için fahiş meblağlar talep etmektedirler.⁴⁸

---

⁴⁴ Reuters, *Afgan pilotları, Taliban baskısına rağmen BAE'ye gitmek için Özbekistan'dan ayrılmaya başladı*, 12 Eylül 2021, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/afghan-pilots-start-leaving-uzbekistan-uae-despite-taliban-pressure-source-2021-09-12/>

⁴⁵ İnsan Hakları İzleme Örgütü, *Özbekistan Afganlara Yardım Etmek İçin Daha Fazlasını Yapmalıdır*, 8 Eylül 2021, <https://www.hrw.org/news/2021/09/08/uzbekistan-should-do-more-help-afghans>

⁴⁶ Özbekistan, Dışişleri Bakanlığı *Информационное сообщение Пресс-службы МИД Республики Узбекистан*, 30 Ağustos 2021, <https://mfa.uz/ru/press/news/2021/informacionnoe-soobschenie-press-sluzhby-mid-respubliki-uzbekistan---30215>

⁴⁷ BMMYK *Afganistan: Haftalık sınır durumu güncellemeleri* - 16 Eylül 2021, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/88741>

⁴⁸ Uluslararası Af Örgütü, yerel STK ortaklarıyla bilgi alışverişi, Eylül 2021.

3. ABD'NİN 'MÜTTEFİKLER HOŞGELDİNİZ' OPERASYONUNDAKİ VE KANADA'DAKİ AFGANLARIN DURUMU

3.1 ABD'NİN MÜTTEFİKLER HOŞGELDİNİZ OPERASYONU

ABD kendi vatandaşları ve kalıcı oturma izni olan binlerce kişiye ek olarak, Amerikan hükümeti tarafından veya bu hükümet adına istihdam edilmiş on binlerce Afganistan uyruklu kişiye ve ailelerini ve yine acil uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer risk altındaki Afganları hava yoluyla tahliye etmiştir. Bu, ABD hükümetinin risk altındaki Afganları ABD'ye yeniden yerleştirme çabası olan 'Müttefikler Hoşgeldiniz Operasyonu'nun bir parçasıydı.⁴⁹ Biden yönetimi, koşulları Özel Göçmen Vizesi'ne (SIV) uygun olan Afganları ve ailelerini Temmuz 2021'den itibaren hava yoluyla taşımaya başlamıştı.⁵⁰ Bu çabalar birkaç hafta sonra, Kabil havayolu tahliyelerinin son aşamalarında daha kapsamlı çabalarla birleşti. Yine ABD makamları, Eylül 2022'nin sonuna kadar tahliye edilecek 95.000 Afganı ABD'ye yerleştirme yönündeki niyetlerini belirttiler.⁵¹

ABD hükümeti, Afgan vatandaşlarını havayoluyla sadece kendi topraklarına değil, aynı zamanda yurtdışındaki ABD askeri tesislerine ve üçüncü ülkelere de gönderdi. 20 Ağustos'ta ABD Dışişleri Bakanı, 14 ülkenin Amerikan vatandaşlarının ve Afganların da içinde olduğu diğer ülke vatandaşlarının kendi topraklarından geçişine izin verdiğini veya izin vereceğini açıkladı: Bahreyn, Danimarka, Fransa, Almanya, İtalya, Kazakistan, Kuveyt, Katar⁵², Tacikistan, Türkiye, Ukrayna, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)⁵³, Birleşik

⁴⁹ İçişleri Bakanlığı (DHS), Konuşma: Sekreter Mayorkas, Müttefiklere Hoş Geldiniz Operasyonuna İlişkin Açıklamalarını Paylaşıyor, 3 Eylül 2021, dhs.gov/news/2021/09/03/secretary-mayorkas-delivers-remarks-operation-allies-welcome.

⁵⁰ Amerika Birleşik Devletleri, Beyaz Saray, Başkan Joe Biden'ın Müttefikler için Sığınak Operasyonunun İlk Uçuşunun Varışına İlişkin Açıklaması, 30 Temmuz 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/07/30/statement-of-president-joe-biden-on-the-arrival-of-the-first-flight-of-operation-allies-refuge/>

⁵¹ Washington Post, Beyaz Saray kongreden Afganların yeniden yerleşimi için acil durum fonu ve afet yardımını kanunlaştırmasını istiyor, 7 Eylül 2021, <https://www.washingtonpost.com/us-policy/2021/09/07/white-house-budget-request/>

⁵² Al Arabiya, Kabil'den ABD'ye gitmek üzere tahliye edilen 5.000 Afgan'ın geçişini onayladı, 23 Ağustos 2021, <https://english.alarabiya.net/News/world/2021/08/23/Kuwait-approves-transit-of-5-000-Afghan- evacuees-from-Kabul-on-their-way-to-US>

⁵³ En az 9.000 Afgan, üçüncü bir ülkeye giderken BAE'den geçti. WAM (Emirates Haber Ajansı), BAE 41 Afganı insani gerekçelerle ağırlıyor, 6 Eylül 2021, <https://www.wam.ae/en/details/1395302967202>; The National, BAE'nin Afganistan ile dayanışması, 29 Ağustos 2021, <https://www.thenationalnews.com/opinion/editorial/2021/08/27/the-uaes-solidarity-with-afghanistan/>

Krallık ve Özbekistan.⁵⁴ ABD yönetimi, bu geçiş sitelerinden bazılarını “nilüfer mevzileri” ismiyle atıfta bulunmaktadır. ABD Dışişleri Bakanı ayrıca 12 ülkenin (Arnavutluk, Kanada, Kolombiya, Kosta Rika, Şili, Kosova, Kuzey Makedonya, Meksika⁵⁵, Polonya, Katar, Ruanda ve Uganda.⁵⁶) “risk altındaki Afganların yeniden yerleştirilmesi çabaları” konusunda ABD ile anlaşmaya vardığını açıkladı. Bu sitelerin tahliye edilen Afganlara daha uzun süre ev sahipliği yapacağı düşünülmektedir. Ne var ki Uluslararası Af Örgütü tarafından toplanan bilgiler, bu ülkelerden bazılarının tahliye edilen Afganları *Müttefikler Hoşgeldiniz Operasyonu* çerçevesi dışında transfer etme veya barındırma konusunda anlaşmış olabileceğini doğrulamaktadır.⁵⁷

Transitlerin ve idari işlemlerin yapıldığı bu alanların belirtilen amacı, tahliye edilen Afganların “vize başvurularını tamamlayana kadar güvenlik içinde bekleyebilecekleri yerler oluşturmak”tır.⁵⁸ Aslında burada ulusal güvenliği korumak, tahliye edilenleri korumak kadar gözetilen bir amaçtır. ABD hükümetinin politikası, Afganistan vatandaşlarının güvenlik doğrulama belgesi alana kadar ABD'ye giden uçuşlara binmemesi yönündedir.⁵⁹ ABD'ye gelmeden önce Afganlar, “istihbarat, kolluk kuvvetleri ve terörle mücadele yetkilileri tarafından yürütülen biyometrik ve biyografik taramalar”a tabi tutulmaktadır- çoğunlukla da bu işlemler ABD toprakları dışında, yurt dışındaki “transit ülkelerde” yapılmaktadır.⁶⁰

ABD'li yetkililere göre, yalnızca “çok az sayıda” Afgan, hava tahliyeleri sırasında güvenlik endişelerine yol açtı.⁶¹ 10 Eylül 2021'de *Washington Post*, önceki iki hafta içinde ABD'nin tahliye edilecek 44 Afganı potansiyel olarak ulusal güvenlik riski oluşturdukları gerekçesiyle işaretlediğini açıkladı: Bu kişilerin 16'sı hala denizasırlı ülkelerdeki geçiş bölgelerinde ve 28'i halihazırda ABD topraklarında tutulmaktadır. Bu rapora göre, söz konusu ikinci gruptaki 13 kişi, FBI ve terörle mücadele ekipleriyle yapılan görüşmeler de dahil olmak üzere ek tarama ve inceleme işlemlerine alınmak üzere ABD Gümrük ve Sınır Koruma nezaretinde kaldı; 15'i ise ABD Göçmenlik ve Gümrük Muhafazasına (ICE) teslim edildi, Avrupa veya Orta Doğu'daki transit bölgelere geri gönderildi veya bazı durumlarda ise ek incelemeden sonra serbest bırakılmalarına karar verildi. *Washington Post*'un haberine göre, ABD İç Güvenlik Sekreteri'nin tahliye edilenlerden sınır dışı edilenlerin (veya ABD'ye girmek için başvurularını geri çekenlerin) Taliban kontrolündeki Afganistan'a iade edilmediklerini, “üçüncü bir ülkeye” gönderildiklerini ifade etmiştir.⁶²

⁵⁴ ABD Dışişleri Bakanlığı, *ABD Vatandaşlarını, Ortaklarını ve Risk Altındaki Afganları Tahliye Etme Çabalarını Destekledikleri İçin Müttefiklerimize ve Ortaklarımıza Teşekkür*, 20 Ağustos 2021, <https://www.state.gov/gratitude-to-our-allies-and-partners-for-supporting-u-s-efforts-to-evacuate-u-s-citizens-partners-and-at-risk-afghans/>. Bu ülkelerin fiili katılımı ve katkısı çeşitlilik göstermiştir.

⁵⁵ Meksika, birkaç Afgan tahliye grubunu kabul etti. Bununla birlikte, bu varışlar ile *Müttefiklere Hoş Geldiniz Operasyonu* arasındaki ilişki belirsizdir. 24 Ağustos 2021'de Meksika, Afgan robot ekibi Afghan Dreamers Team'in parçası olan beş Afgan kadını aldı. Bir basın açıklamasında, Meksikalı yetkililer barınma, gıda ve temel hizmetlerin bir kurum tarafından karşılanacağını belirtti. 25 ve 31 Ağustos tarihleri arasında Meksika, risk altındaki çoğu gazeteci, medya kuruluşu çalışanı, aktivist ve bunların aileleri olmak üzere üç Afgan grup kabul etti (124, 86 ve 175 Afganlıdan oluşan üç grup). Her durumda hükümet, seyahatlerinin ve kalışlarının özel sponsorlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından karşılanacağını belirtti. Mexico, México recibió, por razones humanitarias, a jóvenes afganas, 24 Ağustos 2021, <https://www.gob.mx/sre/prensa/mexico-recibio-por-razones-humanitarias-a-jovenes-afganas>; México brinda protección humanitaria a grupo de afganos en riesgo, 25 Ağustos 2021, <https://www.gob.mx/sre/prensa/mexico-brinda-proteccion-humanitaria-a-grupo-de-afganos-en-riesgo>; Tercer grupo de nacionales de Afganistán llega a México, 29 Ağustos 2021, <https://www.gob.mx/sre/prensa/tercer-grupo-de-nacionales-de-afganistan-llega-a-mexico>; Cuarto grupo de ciudadanos afganos arriba a México, 31 Ağustos 2021, <https://www.gob.mx/sre/prensa/cuarto-grupo-de-ciudadanos-afganos-arriba-a-mexico>

⁵⁶ ABD Dışişleri Bakanlığı, *ABD Vatandaşlarını, Ortaklarını ve Risk Altındaki Afganları Tahliye Etme Çabalarını Destekledikleri İçin Müttefiklerimize ve Ortaklarımıza Teşekkür*, 20 Ağustos 2021, <https://www.state.gov/gratitude-to-our-allies-and-partners-for-supporting-u-s-efforts-to-evacuate-u-s-citizens-partners-and-at-risk-afghans/>

⁵⁷ 18 Ağustos'ta Kosta Rika Başbakanlığı, ülkenin BM için çalışan 48 Afgan kadını kabul etmeye açık olduğunu duyurdu. Bu kadın grubunun kabul edilmesi yönündeki talep BM Nüfus Fonu'ndan geldi. Kosta Rika, Başbakanlık Ofisi, *Kosta Rika dispuesta a dar albergue humanitario a 48 mujeres afganas en coordinación con Naciones Unidas*.<http://www.presidencia.go.cr/comunicados/2021/08/costa-rica-dispuesta-a-dar-albergue-humanitario-a-48-mujeres-afganas-en-coordinacion-con-naciones-unidas/>. Ağustos ayının ortalarında, Şili Devlet Başkanı Pineira, Front Line Defenders ile işbirliği içinde olan on kadın insan hakları savunucusu ve ailelerinin kabul edildiğini duyurdu. Basında çıkan haberlere göre, yetkililer Ağustos ayı sonunda mülteci statüsü, çalışma veya aile vizesi alacak yaklaşık 300 Afgan'ın kabulünü planlamaya başladılar. Bu grup, kadınlar, aileler, gazeteciler ve aileleri Şili'de olan Afganlardan oluşacaktır. *La Tercera, Refugiados afganos para recibir refugiados afganos: Cancillería concreta gestiones y embajador argentino en Pakistán entregará salvoconducto a profesora para que viaje a Chile*, 7 Eylül 2021, <https://www.latercera.com/a/operati/notici-del-gobierno-para-recibir-refugiados-afganos-cancilleria-concretara-tr-las-proximas-horas-entrega-de-salvoconducto-a-profesora-cuya-hermana-reside-en-chile/GCDKOLA3L5BW7BOJ7YPMMMHOBQT/>

⁵⁸ Amerika Birleşik Devletleri, Beyaz Saray, Başkan Joe Biden'in Müttefikler için Sığınak Operasyonunun İlk Uçuşunun Varışına İlişkin Açıklaması, 30 Temmuz 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/07/30/statement-of-president-joe-biden-on-the-arrival-of-the-first-flight-of-operation-allies-refuge/>

⁵⁹ İçişleri Bakanlığı (DHS), Konuşma: Sekreter Mayorkas, Müttefiklere Hoş Geldiniz Operasyonuna İlişkin Görüşlerini Paylaşıyor, 3 Eylül 2021, <https://www.dhs.gov/news/2021/09/03/secretary-mayorkas-delivers-remarks-operation-allies-welcome>.

⁶⁰ İçişleri Bakanlığı, Müttefiklere Hoş Geldiniz Bilgi Notu, 3 Eylül 2021, <https://www.dhs.gov/allieswelcomehttps://www.dhs.gov/allieswelcome>

⁶¹ CBS News, *“Çok az sayıda” Afgan tahliye sırasında güvenlik endişelerine yol açtı*, 31 Ağustos 2021, <https://www.cbsnews.com/news/very-small-number-afghans-security-concerns-evacuation/>; NPR, *Binlerce Afganı Karşılamanın ABD İşlem Merkezinin İçinde*, 7 Eylül 2021, <https://www.npr.org/2021/09/07/1034794347/what-its-like-inside-the-u-s-processing-center-welcoming-thousands-of-afghans?hpid=hp-top-stories%3Aafghan-refugees%3Ahomepage%3A1>

⁶² Washington Post, ABD, son iki hafta içinde inceleme raporlarına göre, tahliye edilen 44 Afganlıyı potansiyel ulusal güvenlik riski olarak işaretledi 10 Eylül 2021, https://www.washingtonpost.com/national/afghan-refugees-security-risks/2021/09/09/a0c5d1ac-1194-11ec-a511-cb913c7e5ba0_story.html

ABD'ye varan Afgan vatandaşları, ilk aşamada Dulles havaalanına indirilir⁶³ sonrasında işlemleri sürerken insanların geçici olarak barınmasını sağlamak için ayrılmış olan sekiz ABD askeri üssünden birine taşınır. Medya, 14 Eylül itibarıyla, 49.000'i yerel askeri üslerde kalmak üzere yaklaşık 64.000 Afgan'ın ABD'ye geldiğini bildirmiştir.⁶⁴

Transit bölgelerdeki birçok Afgan, Özel Göçmen Vizesi (SIV) veya P1 ya da P2 programları kapsamında (detayları aşağıdaki kutuda verilmiştir) istenen ölçütlere uygundur. ABD hükümeti, ABD'ye gelen veya bir "nilüfer mevzisinden" transit geçiş yapan kişilerin çoğunluğuna ABD'ye girebilmeleri için insani gerekçeyle tahliye izni vermeyi planladığını belirtmiştir.⁶⁵ İnsani gerekçeyle tahliye, ABD'ye girişi hızlandırmanın bir yolu olarak kullanılırken, vize programlarının yıllarca sürebilecek uzun bir işlem süresi vardır.

TRANSİT YAPAN AFGANLAR İÇİN VİZELER

Özel Göçmen Vizesi (SIV), tercümanlar ve ABD kuvvetlerine veya hükümetine hizmet kapsamında kendilerini ve ailelerini riske atmış olan diğer Afganlar için geliştirilmiş bir vize kategorisidir. Program için uygunluk şartları Temmuz 2021'de genişletilmiştir. Bunlar, bazı Afgan vatandaşlarının Amerika Birleşik Devletleri'ne mülteci olarak yeniden yerleşmeleri için öngörülmüş olan yollardır.⁶⁶

Öncelik 1 (P1) ve Öncelik 2 (P2) programları ABD Mülteci Kabul Programı (USRAP) kapsamındaki tanımlamalara atıfta bulunur. Bazı Afgan vatandaşlarının Amerika Birleşik Devletleri'ne mülteci olarak yeniden yerleştirilmeleri için öngörülmüş yollardır.

İnsani gerekçeyle tahliye, genellikle bir ila iki yıl süreyle verilen ve vizesi olmayan bireylerin insani nedenlerle ABD'ye girişini mümkün kılan geçici bir statüdür. 30 Eylül 2021'de ABD Kongresi, insani gerekçeli tahliyeyle gelen Afganların, mültecilerin yeniden yerleştirilmesi kapsamındaki yardımlara erişimini mümkün kılan daimi bir çözümü karara bağlamıştır.

Tahliye edilen Afganlar, Kabil'deki havayolu tahliyeleri sırasında çeşitli belgelerin ABD büyükelçiliği yetkilileri tarafından imha edilmesinden özellikle etkilenmişlerdir. Afganlar, birikmiş işlemler ve kanıt niteliğindeki belgelerin imha edilmiş olması nedeniyle, gerekçeli tahliye süreleri sona erdiğinde ABD'deki statülerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalabilirler. Uluslararası Af Örgütü, ABD Kongresi'ni, aksi takdirde vize programlarına hak kazanamayacak veya belgeleri olmadan sığınma sistemine erişmekte zorluk çekebilecek olan Afganlara daimi ikamet/vatandaşlık sağlanması için bir yol oluşturmaya çağırılmaktadır.⁶⁷

Aşağıda, tahliye edilen Afganların, Amerika Birleşik Devletleri için belgeleri sonuçlandırılırken durumdayken onları orta vadede ağırlamayı kabul eden bazı ülkelerdeki durumları hakkında bilgi verilmektedir. Kısa vadeli transit alanlarına ("nilüfer mevzileri") ilişkin bilgiler ilgili ülke bölümlerinde bulunabilir.

TAHLİYE EDİLEN AFGANLARIN BALKAN ÜLKELERİNDEKİ DURUMU: ARNAVUTLUK, KOSOVA VE KUZAY MAKEDONYA

Arnavutluk: 15 Ağustos 2021'de Arnavutluk Başbakanı Arnavutluk'un, Taliban yönetiminden kaçan 4.000 Afgan'a ABD vizelerini beklerken geçici olarak ev sahipliği yapacağını duyurdu.⁶⁸ Eylül sonu itibarıyla 866

⁶³ CBS News, "ABD, tahliye edilen 20.000 Afganlıyı 5 eyalette barındırıyor, diğer 40.000'ini ise deniz aşırı ülkelerde," 1 Eylül 2021 tarihinde güncellendi, [cbsnews.com/news/afghanistan-evacuees-us-housing-17000-in-5-states-40000-overseas/](https://www.cbsnews.com/news/afghanistan-evacuees-us-housing-17000-in-5-states-40000-overseas/)

⁶⁴ New York Times (NYT), "Amerikan askeri üslerindeki binlerce Afgan yeniden yerleşimi bekliyor," 16 Eylül 2021, [nytimes.com/2021/09/16/us/politics/afghan-refugees.html](https://www.nytimes.com/2021/09/16/us/politics/afghan-refugees.html).

⁶⁵ DHS, İçişleri Bakanlığı, Müttefiklere Hoş Geldiniz Bilgi Notu, 3 Eylül 2021, daha önce alıntılanmıştır.

⁶⁶ ABD Dışişleri Bakanlığı, Afganlar İçin Özel Göçmen Vizeleri - ABD Hükümeti Tarafından/Adına İstihdam Edilenler, travel.state.gov/content/travel/en/us-visas/immigrate/special-immig-visa-afghans-employed-us-gov.html, "Afgan SIV Programı Güncellemesi". Perspektif SIV yararlanıcıları başvuruda bulunmalıdırlar ve mültecilerle aynı inceleme işlemlerinden geçmelidirler, ancak ABD'deki partner kurumlar aracılığıyla ya da başka biçimde yerleştirilmeyi tercih edeceklerdir. Daimi ikamet statüsü ile gelecektir.

⁶⁷ Uluslararası Af Örgütü ABD Şubesi, Amerika Birleşik Devletleri'ne güvenlik arayışıyla gelen Afganlar için koruma sağlayın, 13 Eylül 2021, <https://www.amnestyusa.org/wp-content/uploads/2021/09/091321-Afghan-Legislation-Congressiona>; Başbakan Rama Arnavutluk'un Afgan Mültecileri Kabul Edeceğini Doğruladı, 15 Ağustos 2021, I-Backgrounder.pdf

⁶⁸ Exit News, *Başbakan Rama Arnavutluk'un Afgan Mültecileri Kabul Edeceğini Doğruladı*, 15 Ağustos 2021, <https://exit.al/en/2021/08/15/prime-minister-rama-confirms-albania-will-accept-afghan-refugees/>

Afgan ülkeye ulaşmış ve başkentteki öğrenci yurtlarında ve Adriyatik kıyısındaki tatil köylerinde misafir edilmiştir.⁶⁹ Hükümete göre, bu kişilere bir yıl süreyle geçici koruma statüsü verilecektir.⁷⁰

Kosova İçişleri Bakanı, Kosova'nın ABD ve NATO ile işbirliği yapmış olan 2 bin Afgan'a geçici barınak sağlamayı kabul ettiğini belirtmiştir⁷¹ Eylül 2021 ortası itibarıyla, ülkede, NATO'nun uluslararası komutanlığı tarafından yönetilen Bechtel-Enka kampında ve ABD'nin Bondsteel askeri üssünde tahliye edilen yaklaşık 1.000 Afgan vardı.⁷² Bu kişilere geçici koruma ve bir yıllık oturma izni verildi.⁷³ Uluslararası Af Örgütü, kampların dışındaki hareketlerin kısıtlanması ve medya ile diğer bağımsız gözlemcilerin ziyaretlerine izin verilmemesi gibi hususlarda endişe duymaktadır.⁷⁴

Kuzey Makedonya da tahliye edilen Afganlara geçici olarak ev sahipliği yapmayı kabul etti. Yaklaşık 190 kişilik ilk grup Eylül ayında Üsküp Havaalanına ulaşırken, hükümet 780 Afgan'ı daha ağırlamayı beklediğini ifade etti.⁷⁵

TAHLİYE EDİLEN AFGANLARIN AFRİKA'DAKİ DURUMU: RUANDA VE UGANDA

Ruanda, ABD'nin talebi üzerine bazı Afgan vatandaşlarını ağırlamayı kabul etti. Ruandalı yetkililer, Afgan kız çocuklar için tek yatılı okul olan Afganistan Liderlik Okulu'nun 250 öğrenci ve personelinin bir dönem Ruanda'da ağırlanacağını doğruladı.⁷⁶

17 Ağustos 2021'de Uganda Dışişleri Bakanlığı, ABD'nin, tahliye edilen Afganlara ev sahipliği yapılması için hükümete başvuru yaptığını ve kendilerinin de yardıma hazır olduğunu ifade etti.⁷⁷ 14 Eylül'de, Uganda Parlamentosu'nun resmi hesabı, ilk tahliye edilen 51 kişinin Uganda'ya ulaştığını ve ABD'nin Uganda Misyonu'nun bu kişilerin işlemlerinden ve birkaç hafta ila ay sürebilen alabilen ilerki yolculuklarından sorumlu olduğuna dair tweetler attı.⁷⁸ Amerika Birleşik Devletleri'nin uygulama ortağı olan Uluslararası Kurtarma Komitesi'ne göre, tahliye edilenler "ABD gibi yeniden yerleşim ülkelerine sığınma başvurusu yaparken" Uganda'da kalabilecekler.⁷⁹

TAHLİYE EDİLEN AFGANLARIN AMERİKA KITASINDAKİ DURUMU: KOLOMBİYA

19 Ağustos'ta medya, ABD ve Kolombiya'nın, Afganistan'da ABD hükümetiyle çalışan 4.000 kadar Afgan'ın geçici olarak Kolombiya'ya gönderebileceğini karara bağlayan bir anlaşmayı tamamlamakta olduğunu bildirdi.⁸⁰ Kolombiya Başkanı Ivan Duque, birkaç gün sonra bu anlaşmayı doğruladı.⁸¹ Kolombiya Göçmen Dairesi'ne göre, tahliye edilen Afganların kalış süreleri üç ila altı ay (veya bazı durumlarda daha uzun)

⁶⁹ Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan sayılara dayalı olarak Uluslararası Af Örgütü tarafından hesaplanan sayılar. Exit News, *Halihazırda 1.200'den Fazla Afgan Mülteci Arnavutluk ve Kosova'ya İndi*, 6 Eylül 2021, <https://exit.al/en/2021/09/06/more-than-1200-afghan-refugees-already-landed-in-albania-and-kosovo/>; New York Times, *Taliban Teröründen Beach Resort'a: Bazı Mülteci Gruplar için Tuhaf Bir Yolculuk*, 13 Eylül 2021, <https://www.nytimes.com/2021/09/13/world/europe/afghanistan-refugees-albania.html>

⁷⁰ Exit News, *Arnavutluk'taki Afganlar Geçici Koruma Statüsü Alacaklar*, 25 Ağustos 2021, <https://exit.al/en/2021/08/25/afghans-in-albania-will-receive-temporary-protection-status/>

⁷¹ Radio Evropa e Lirë, *Sveçla: Afër 700 afganë janë strehuar në Kosovë*, 6 Eylül 2021, <https://www.evropalire.org/a/xhelal-svecla-strehimi-i-shtetasve-afgane-/31445814.html>

⁷² Kallxo, *Afro 1,000 afganë të strehuar në Kosovë*, 13 Eylül 2021, <https://kallxo.com/lajm/afro-1000-afgane-te-strehuar-ne-kosove/>

⁷³ Kosova Cumhuriyeti, Karar No. 01/29, 23 Ağustos 2021, <https://kryeministri.rks-gov.net/wp-content/uploads/2021/08/Vendim-29-Eng-1.pdf>

⁷⁴ Kosovo 2.0, *Tahliye edilen Afganlar fiilen gözaltına alındı*, 16 Eylül 2021, <https://kosovotwopointzero.com/en/afghan-evacuees-in-kosovo-de-facto-detained/>

⁷⁵ RFE/RL's Balkan Servisi, *Kuzey Makedonya'da 100'den Fazla Afgan Vatandaşına Sığınma Sağlandı*, 31 Ağustos 2021, <https://www.rferl.org/a/afghanistan-refugees-skopje-north-macedonia/31437052.html>

⁷⁶ CNN, *Afganistan'ın tek kız yatılı okulundaki tüm öğrenciler ve personel Ruanda'ya kaçtı*, 25 Ağustos 2021, <https://edition.cnn.com/2021/08/25/africa/afghan-schoolgirls-semester-rwanda-intl/index.html>

⁷⁷ Dışişleri Bakanlığı, Basın Bülteni 17 Ağustos 2021, mofa.go.ug/files/downloads/CamScanner%2008-17-2021%2016.43.pdf

⁷⁸ Twitter, Uganda Parlamentosu resmi hesabı, 14 Eylül 2021 twitter.com/Parliament_Ug/status/1437804018756202503

⁷⁹ Uluslararası Kurtarma Komitesi, Basın Bülteni: *IRC Uganda, yeni gelmiş tahliye edilen Afganları destekliyor*, 25 Ağustos 2021, [rescue.org/press-release/irc-uganda-supporting-newly-arrived-afghan-evacuees](https://www.rescue.org/press-release/irc-uganda-supporting-newly-arrived-afghan-evacuees)

⁸⁰ Wall Street Journal, *ABD, Kolombiya'ya 4.000 Afgan Gönderilmesini Sağlayacak Anlaşmayı Sonuçlandırıyor*, 19 Ağustos 2021, <https://www.wsj.com/livecoverage/live-afghanistan-taliban-news/card/6vFgkldOKIPcXyKNXI>

⁸¹ El Tiempo, *Colombia y EE. UU. ultiman la logística para recibir a afganos en el país*, 21 Ağustos 2021, <https://www.eltiempo.com/politica/gobierno/ivan-duque-habla-sobre-los-afganos-que-llegarian-a-colombia-612059>

sürecektir; ve tüm bu sürecin masrafları ABD tarafından karşılanacaktır.⁸² Ancak 20 Eylül itibariyle, tahliye edilen Afganlardan hiçbiri Kolombiya'ya ulaşmamıştır.⁸³

3.2 KANADA

3 Eylül 2021'de Kanada hükümeti, bu tarih itibariyle Afganistan'dan 3.700'den fazla insanı tahliye ettiğini ve 3.000 kişinin ülkeye halde hazırda ülkeye gelmiş olduğunu belirtti.⁸⁴ Buna ek olarak hükümet, tahliyeleri ABD tarafından kolaylaştırılacak Afganistan uyruklu 5.000 kadar kişiyi kabul edeceği konusunda anlaşmıştı; bu kişiler Kanada'ya yerleştirilecek en fazla sayıdaki Afgan popülasyonunun bir parçası olacaklardı. (Bir önceki rakam 20.000'di.)⁸⁵

Kanada Göçmenlik, Mülteciler ve Vatandaşlık Dairesi'ne göre, Afganların Kanada'ya gelmesi için belirli başvurulara öncelik verilmesi için özel önlemler alınmıştır. Diğerlerinin yanı sıra bunlar; aile birliğini kolaylaştırmaya yönelik önlemleri; Kanada hükümetine ve ailelerine yardım eden kişiler için alınacak önlemleri ve yine kadın liderlerin, dini azınlıkların, insan hakları savunucularının, gazetecilerin, LGBTİ+'ların ve aileleri dahil olmak üzere ülke dışında bulunan, kalıcı bir çözümü olmayan Afganların yeniden yerleştirilmesine yönelik önlemleri içermektedir.⁸⁶

27 Eylül'de Kanada Dışişleri Bakanı Marc Garneau, Kanada'nın ilk vaatlerini ikiye katlayacağını ve yeniden yerleştirmeler yoluyla toplamda 40.000 Afgan'ı Kanada'ya kabul edeceğini beyan etti.⁸⁷

---

⁸² Planlara göre, güvenlik kayıtları hem ABD hem de Kolombiya tarafından kontrol edilecekti. Kolombiya, ulusal güvenlik riski olması durumunda girişi reddedebilme olanağına sahipti. Migración Colombia, Migración Colombia trabaja en un plan de llegada para migrantes afganos, ante su posible arribo al territorio nacional, 31 Ağustos 2021, <https://www.migracioncolombia.gov.co/noticias/migracion-colombia-trabaja-en-un-plan-de-llegada-para-migrantes-afganos-ante-su-posible-arribo-al-territorio-nacional>

⁸³ El Tiempo, *Pinzón no descarta llegada de afganos, pero dice que esta no es inminente*, 20 Eylül 2021, <https://www.eltiempo.com/mundo/eeuu-y-canada/juan-carlos-pinzon-habla-sobre-la-llegada-de-afganos-619293>

⁸⁴ Kanada Göçmenlik, Mülteciler ve Vatandaşlık Bakanlığı, Basın açıklaması: Kanada'ya Afganistan'dan 3.000'den Fazla Tahliye Edilen Kişi Ulaştı, 3 Eylül 2021, <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2021/09/more-than-3000-evacuees-arrive-in-canada-from-afghanistan.html>

⁸⁵ A.g.e.

⁸⁶ Göçmenlik, Mülteciler ve Vatandaşlık Kanada, Web Sayfası: Afgan Vatandaşlarını Destekleme: Afgan başvuruları için özel önlemler (erişim tarihi 28 Eylül 2021) <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/afghanistan/afghans-canada.html>

⁸⁷ Global News, "UNGA 2021: Garneau, Kanada'nın 40.000 Afgan mülteciyi kabul etme sözü verdiğini söyledi," 27 Eylül 2021, <https://globalnews.ca/video/8225421/unga-2021-canada-committed-to-welcoming-40000-afghan-refugees-garneau-says>

4. TÜRKİYE, UKRAYNA, AB ÜLKELERİ VE BİRLEŞİK KRALLIK

4.1 TÜRKİYE

Bölgedeki göç yönetimindeki önemli rolü ve yeni kurulan Taliban rejimine yönelik tavrı nedeniyle Türkiye, Afganistan krizinde ve topraklarında/toprakları dışında Afganların korunmasında kilit bir rol oynamaktadır.⁸⁸ Türkiye halihazırda 3,6 milyon Suriyeli mülteciye ve diğer milletlerden yaklaşık 320.000 mülteciye ev sahipliği yapmakta ve yine göç yönetiminde Avrupa Birliği'nin önemli bir ortağı konumunda.⁸⁹ BMMYK resmi istatistiklerine göre, Türkiye'de 130.000 Afgan mülteci ve sığınmacı bulunuyor.⁹⁰ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan 2021 verilerine göre Türkiye, çoğu kısa dönem oturma izni veya öğrenci vizesi kapsamında olan, alternatif ikamet statüsüne sahip yaklaşık 50.000 Afgan'a da ev sahipliği yapmaktadır.⁹¹

31 Ağustos 2021'den önce Türkiye güvenlik güçleri, çoğunluğu Türkiye vatandaşı olan yaklaşık 1.400 kişiyi Afganistan'dan tahliye etti.⁹² Afganistan'ın Taliban tarafından ele geçirilmesinin ardından, Türkiye makamları, ülkenin "Avrupa'nın göçmen depolama birimi" olmayacağını belirterek, Afganların, büyük kabileler halinde Türkiye'ye olası bir göçüne karşı olduklarını açıkladılar.⁹³ Buna paralel olarak, Türkiye sınır denetimi konusunda daha sert bir yaklaşım benimsedi. Daha Temmuz ayında yetkililer, ülkenin İran sınırında 2017'den beri inşa edilen mevcut duvarın⁹⁴ 295 km'ye uzatılacağını duyurdular.⁹⁵ Yerel haberlere göre

⁸⁸ Afganistan'ın Taliban tarafından ele geçirilmesinden kısa bir süre sonra, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin yeni yöneticilerle 'işbirliğine' açık olduğunu ilan etti: <https://www.businessinsider.com/turkey-erdogan-says-hes-open-to-cooperation-with-taliban-2021-8?r=US&IR=T>

⁸⁹ Bkz. BMMYK, Türkiye'deki Mülteciler ve Sığınmacılar: <https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey>

⁹⁰ BMMYK Mülteci Veri Tarayıcı, 2020 verileri, <https://www.unhcr.org/>, <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download?url=TVk5f2>. Mülteci Hakları Merkezi'ne göre, Türkiye kayıtlı sığınmacı ve mülteciler içinde yaklaşık 180.000 Afgan'a ev sahipliği yapıyor. Bakan Süleyman Soylu'nun Al Jazeera'ya yaptığı ve 182.000 "kayıtlı Afgan"a atıfta bulunan beyanı için bkz. <https://haber.sol.org.tr/haber/soylu-turkiyede-300-bin-afgan-gocmen-var-312244>

⁹¹ GİGM verileri, <https://en.goc.gov.tr/residence-permits>

⁹² Bkz. <https://www.reuters.com/world/evacuations-afghanistan-by-country-2021-08-26/> ve <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-evacuates-324-people-afghanistan-amid-turmoil-2021-08-16/>

⁹³ <https://www.theguardian.com/world/2021/aug/23/turkey-reinforces-iran-border-to-block-afghan-refugees>

⁹⁴ Yeni Şafak, *Türkiye, İran sınırındaki güvenlik duvarının yarısını tamamladı*, 30 Aralık 2017, Bkz.

<https://www.yenisafak.com/en/news/turkey-completes-half-of-security-wall-along-iranian-border-2921679>

⁹⁵ DuvaR.english, *Türkiye, 295 km'lik İran sınırının tamamı boyunca sınır duvarını genişletmeyi planlıyor*, 27 Temmuz 2021, <https://www.duvarenglish.com/turkey-plans-to-expand-border-wall-along-entire-295-km-iran-frontier-news-58321> ve Temmuz ayına kadar olan inşaat işlerinden görüntüler: <https://www.duvarenglish.com/turkey-building-63-km-monstrous-wall-along-iranian-border-to-stop-migration-gallery-58265?p=2>. Ayrıca, Reuters, *Turkey builds wall to stop Afghan influx* [Türkiye, Afgan akınına durdurmak için duvar örüyor], 28 Temmuz 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=RXyZe0XebpM>

yetkililer 2021 yılı sonuna kadar 64 km'lik duvarın tamamlanması niyetini taşımaktadır.⁹⁶ Duvarın uzatılması, İran'dan gelen Afganların geçişini daha da zorlaştıracaktır.

Türkiye, düzensiz göçmen statüsündeki Afganları rutin olarak sınır dışı etmekte ve İran'dan düzensiz olarak girmeye çalışanları geri itmektedir.⁹⁷ Örneğin, 23 Ağustos 2021'de İstanbul'un Tuzla ilçesindeki geri dönüşüm depolarına baskın düzenlendiği ve 145 Afgan'ın İstanbul Valiliği tarafından bir geri gönderme merkezine nakledildiği belirtildi.⁹⁸ Bu raporun yazıldığı sırada Uluslararası Af Örgütü'nün 145 Afgan'ın durumuyla ilgili olarak Türk makamlarına yapmış bilgi talebine yanıt verilmemişti. Türk makamları 18 Ağustos'ta Ankara'da, bir grup belgesiz Afganistan uyruklu kişiyi gözaltına aldı. Bu raporun yazıldığı sırada, sınırdışı edilme öncesi gözaltında tutuluyorlardı.⁹⁹

Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden (GİGM) alınan veriler, Türkiye'nin 1 Ocak ve 23 Eylül 2021 tarihleri arasında Afganistan uyruklu 44.565 düzensiz göçmeni 'yakaladığını' göstermektedir.¹⁰⁰ Türkiye, ülkedeki durum geri dönüşler için hiç elverişli olmadığı halde 2020 yılı boyunca Afganları Afganistan'a göndermeye, sınır dışı etmeye devam etti. IOM rakamlarına göre Türkiye, Eylül 2020 itibarıyla yaklaşık 6.000 Afganistan uyruklu kişiyi Afganistan'a iade etti.¹⁰¹ Ancak STK raporları, Afganların kalabalık gruplar halinde Afganistan'a geri gönderildiği Türkiye ve İran arasındaki kara sınırlarından yapılan iadelerle ilgili doğru verilerin bulunmadığına dikkat çekmektedir.¹⁰²

4.2 UKRAYNA

Ukrayna hükümetinin vermiş olduğu bilgilere atıfta bulunan medya kaynaklarına göre, Ukrayna, *The Wall Street Journal*, *Stars and Stripes* ve *USA Today*'den gazeteciler de dahil olmak üzere 700'den fazla kişiyi Kabil'den tahliye etti.¹⁰³ Eylül ayında hükümet, 66 Afgan vatandaşının ülkede mülteci statüsü kazanmak için başvuruda bulunduğunu belirtti.¹⁰⁴ Bu tahliyelerin ne ölçüde ABD'nin '*Müttefikler Hoşgeldiniz Operasyonu*' çerçevesinde gerçekleştiği belirsizliğini korumaktadır.¹⁰⁵

Eylül 2021'in başlarında hükümet, yaklaşık 5.000 Afgan'ın gelmesinin beklendiğini¹⁰⁶ ve (Kiev yakınlarındaki İrpen'de yaklaşık 3.000 Afgan için bir hapisane yerleşkesini geçici bir merkez olarak dönüştürmek ve donatmak için hazırlık yapıldığını belirtti).¹⁰⁷

⁹⁶ Türkiye'nin doğu İran sınırı modüler duvar sistemiyle daha güvenli, 27 Temmuz 2021, <https://www.dailysabah.com/politics/turkey-eastern-iran-border-to-be-safer-with-modular-wall-system/news>. Uydu görüntüleri ayrıca İran ile Türkiye sınırındaki yeni inşaatı göstermektedir. Planet Labs, 2021: 13 Temmuz 2021'deki görüntü ile 8 Eylül 2021'deki görüntünün karşılaştırması, https://www.planet.com/stories/caldiran_turkey-vc28KNSng

⁹⁷ Afganistan Analistleri Ağı, *Afgan Göçü: Türkiye'deki göçmenler kendi başlarının çaresine bakmak zorunda kaldı*, 22 Aralık 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/migration/afghan-exodus-migrant-in-turkey-left-to-fend-for-themselves/>; EuroMed Rights, *Türkiye sınırında mahsur kalan Afgan mültecilerin AB korumasına ihtiyacı var*, 31 Ağustos 2021, <https://euromedrights.org/publication/afghan-refugees-stuck-in-limbo-at-turkish-border-need-eu-protection/>; İnsan Hakları İzleme Örgütü, *Türkiye: Askerler Afgan Sığınmacıları Dövüyor ve İran'a Geri İtiyor*, 15 Ekim 2021, <https://www.hrw.org/news/2021/10/15/turkey-soldiers-beat-push-afghan-asylum-seekers-back-iran>

⁹⁸ İstanbul Valiliği, 23 Ağustos 2021 tarihli basın açıklaması, <http://www.istanbul.gov.tr/bakirkoy-ve-umraniye-ilcelerimizde-izinsiz-ruhsatsiz-atik-toplama-ve-ayirma-yerleri-ile-cekcekci-sahislara-yonelik-denetim-basin-aciklamasi>; İstanbul atık toplayıcıları el arabalarına el konulmasını, depo baskınlarını protesto ediyor, 7 Eylül 2021, <https://www.duvarenlsh.com/istanbul-waste-collectors-protest-seizure-of-carts-raids-on-warehouses-news-58730>

⁹⁹ Uluslararası Af Örgütü yerel kaynaklarla bilgi alışverişi, ayrıntılar verilmedi, Ankara, 5 Ekim 2021.

¹⁰⁰ 23 Eylül 2021 itibarıyla GİGM verileri: <https://en.goc.gov.tr/irregular-migration>

¹⁰¹ <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/turkey/report-turkey/>

¹⁰² Afganistan Analistleri Ağı, *Afgan Göçü: Türkiye'deki göçmenler kendi başlarının çaresine bakmak zorunda kaldı*, 22 Aralık 2020, <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/migration/afghan-exodus-migrant-in-turkey-left-to-fend-for-themselves/>

¹⁰³ Ukrinform, *Ukrayna 700'den fazla kişiyi Afganistan'dan tahliye etti – MP Umerov*, 30 Eylül 2021, <https://www.ukrinform.net/rubric-politics/3324891-ukraine-evacuated-over-700-people-from-afghanistan-mp-umerov.html>, New York Times, *Ukrayna Taliban'la Nasil Pazarlık Etti ve 96 Afganı Kurtardı*, 24 Eylül, [nytimes.com/2021/09/24/world/middleeast/ukraine-taliban-rescue-afghanistan.html](https://www.nytimes.com/2021/09/24/world/middleeast/ukraine-taliban-rescue-afghanistan.html)

¹⁰⁴ İçişleri Bakanı'nın Ukranews'te yayınlanan mektubu (tarih bilinmiyor), МВД рассматривает возможность размещения 3 тыс. беженцев из Афганистана в Бучанской колонии, 9 Eylül, <https://ukranews.com/news/799930-mvd-rassmatrivaet-vozmozhnost-razmeshheniya-3-tys-bezhentsev-iz-afganistana-v-kolonii>

¹⁰⁵ ABD'nin Kiev Büyükelçiliği'nin Twitter hesabı ve ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Ned Price'in resmi Twitter hesabı, Ukraynalı ortaklara tahliyelerdeki yardımları için teşekkür etti. twitter.com/StateDeptSpx/status/1429976159442415616, twitter.com/USEmbassyKyiv/status/1429797180429197313

¹⁰⁶ Ukranews, МВД ожидает, что из Афганистана в Украину прибудет 5 тыс. Беженцев, 9 Eylül 2021, <https://ukranews.com/news/799917-mvd-ozhidaet-cto-iz-afganistana-v-ukrainu-pribudet-5-tys-bezhentsev>

¹⁰⁷ İçişleri Bakanı'nın Ukranews'te yayınlanan mektubu (tarih bilinmiyor), МВД рассматривает возможность размещения 3 тыс. беженцев из Афганистана в Бучанской колонии, 9 Eylül, <https://ukranews.com/news/799930-mvd-rassmatrivaet-vozmozhnost-razmeshheniya-3-tys-bezhentsev-iz-afganistana-v-kolonii>

4.3 AVRUPA BİRLİĞİ VE ÜYE DEVLETLER

AVRUPA BİRLİĞİ

31 Ağustos 2021 tarihli olağanüstü olarak gerçekleşen AB Konseyi toplantısında, Avrupa Birliği İçişleri Bakanları, "Afganistan'da kalan özel vakalarda risk altında bulunan bireyler için hedef odaklı çözümler üretilmesi" ve "çok sayıda göçmen ve mülteciye ev sahipliği yapan komşu ve transit ülkelere" desteğin güçlendirilmesi de dahil Afganistan krizinin gündeme getirdiği "uluslararası koruma, göç ve güvenlik" konularının ele alınacağını açıkladı. Bununla birlikte, "büyük çaplı ve kontrolsüz yasadışı göç hareketlerinin tekrarını önleme" ve "AB dış sınırlarını etkin bir şekilde koruma ve izinsiz girişleri önleme" konusundaki kararlılıklarını da dile getirdiler.¹⁰⁸

Birkaç gün sonra, AB'nin Dış İlişkiler Servisi ve AB Dışişleri Bakanları, üzerinde anlaşmaya varılan beş kritere göre yeni Afgan hükümetiyle ilişki kurma taahhüdünde bulundu. Bu beş kriter ülkeyi terk etmek isteyen yabancı uyrukluların ve risk altındaki Afganların ayrılmasına ilişkin Taliban taahhüdünün yerine getirilmesi ve insan haklarına, özellikle kadın haklarına, hukukun üstünlüğüne ve basın özgürlüğüne saygı gibi başlıkları içeriyordu. AB ayrıca, insani yardımı, teslimat koşulları ve prosedürlerine saygı gösterilmesi koşuluyla, dört kat artırarak 200 milyon avroya çıkarmayı taahhüt etti.¹⁰⁹

Taliban'ın Kabil'i ele geçirmesinin ardından AB, Afganistan'daki AB Delegasyonu'nu/misyonunu ve ailelerini desteklemek için çalışan yüzlerce yerel personeli ve diğer kişileri tahliye etti. İspanya, bu kişilerin alınması, güvenliği ve yine diğer üye devletlerin vizelerinin alınması için bir merkez sağladı.¹¹⁰

Avrupa Komisyonu Afganistan'daki duruma yanıt vermek için önerilen acil önlemler arasında; risk altındaki bireylere dair belirli vakalar da dahil olmak üzere tahliyelerin sürmesini ve Afganistan'a insani koridorlar açılması olasılığını güvence altına almayı öngörmektedir.¹¹¹ Hem Başkan Yardımcısı Josep Borrell hem de AB İçişleri Komiseri Johansson 7 Ekim'de, ABD, İngiltere ve Kanada'nın katılımıyla gerçekleşen, risk altındaki Afganlara koruma sağlamayı amaçlayan üst düzey bir forum düzenledi.¹¹² Forumda, Avrupa Komisyonu, risk altındaki Afganlar için özel bir görev gücü ve yeniden yerleşime ilişkin süregelen forumları da içeren, çok yıllık bir özel destek planı önerdi.¹¹³ BM Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi Avrupa hükümetlerini, önümüzdeki 5 yıl içinde yeniden yerleşime ihtiyaç duyması muhtemel olan 85 bin Afgan mültecinin yarısına yeniden yerleşim yerleri sunmak konusunda düşünmeye çağırды.¹¹⁴

BULGARİSTAN

Bulgar makamları Ağustos 2021'de, Afganistan'daki Bulgaristan Büyükelçiliği, Bulgar askeri güçleri ve AB kurumları için çalışan 70 kadar Afgan vatandaşı ve aile üyelerine uluslararası koruma sağlayacaklarını açıkladı.¹¹⁵ Aynı zamanda hükümet, Afgan sığınmacıların gelişine ilgili endişeler nedeniyle Yunanistan ve Türkiye sınırına 400 ila 700 asker gönderme niyetini de beyan etti.¹¹⁶

Bulgaristan'ın Afganistan'a yaptığı herhangi bir geri gönderme yok. Bununla birlikte, Bulgar hükümeti Afganların iddialarını açıkça temelsiz olarak değerlendirmeye devam etmekte ve Afgan sığınmacıların müteakip başvurularını, bunlar Ağustos 2021'den sonra yapılmış olsalar bile değerlendirmeyi reddetmektedir.¹¹⁷

¹⁰⁸ Avrupa Birliği Konseyi, *Afganistan'daki duruma ilişkin Açıklama*, 31 Ağustos 2021, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/08/31/statement-on-the-situation-in-afghanistan/>

¹⁰⁹ Bkz. Yüksek Temsilci Josep Borrell'in 3 Eylül 2021'deki Dışişleri Bakanları gayri resmi toplantısında (Gymnich) yaptığı Basın Açıklaması..

¹¹⁰ Afganistan: Yüksek Temsilci Josep Borrell'in AB Dışişleri Bakanlarının olağanüstü video konferansı sonrasında yaptığı basın açıklamaları, 17 Ağustos 2021

¹¹¹ Bkz. Afganistan'daki olaylara yanıt verme amaçlı Taslak Eylem Planı, Konsey belgesi 10472/21 REV 1, 10 Eylül 2021.

¹¹² https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/johansson/blog/timetodelivermigrationeu-no16-eu-high-level-forum-providing-protection-afghans-risk_en

¹¹³ Avrupa Komisyonu, Avrupa Komiseri Ylva Johansson'ın, risk altındaki Afganlara koruma sağlanması hakkındaki Üst Düzey Forumun ardından yaptığı basın açıklaması, 7 Ekim 2021, <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-211839>

¹¹⁴ Filippo Grandi, Twitter, 7 Ekim 2021, <https://twitter.com/i/web/status/1446130702047596550>

¹¹⁵ Novinite, *Bulgaristan 70 kadar Afgan ve ailelerine sığınma hakkı verecek*, 25 Ağustos 2021,

<https://www.novinite.com/articles/210926/Bulgaria+Will+Grant+Asylum++for+up+to+70+Afgans+and+Their+Families>. Yer değiştiren ailelere konaklama, yemek ve diğer destek hizmetleri sağlayan Kızılhaç tarafından bakılıyor. Tesisleri diğer sığınmacılarla paylaşmamaktadırlar ve sadece onlar için hazırlanmış özel düzenlemelere sahiptirler. Yetkililer, entegrasyonları için henüz uzun vadeli bir plan tasarlamadılar.

¹¹⁶ RFE/RL, *Bulgaristan AB'nin Afgan Göçmen Akınlarını Canlandırmasına Karşı Sınıra Asker Gönderiyor*, 27 Ağustos 2021, <https://www.rferl.org/a/bulgaria-border-migrants-afghanistan-/31430530.html>

¹¹⁷ Uluslararası Af Örgütü, Bulgaristan Helsinki Komitesi ile e-posta alışverişi, 4 Ekim 2021.

HIRVATİSTAN

Hırvatistan 28 Ağustos'ta, Kabil'deki AB heyetini destekleyen 19 Afgan'ın tahliyesini kabul etti.¹¹⁸ Bu kişilerin tamamı, gelmeden önce güvenlik kontrollerinden geçmişti. Hepsi Hırvatistan'da uluslararası koruma kapsamına alınma niyetlerini ifade ettiler ve yarı açık bir sığınma merkezinde barındırılmaktalar.¹¹⁹ Yine de Bosna-Hersek veya Sırbistan'dan Hırvatistan'a girmeye çalışan Afgan ailelerin geri itilmesi her gün yaşanan sıradan bir olaydır.¹²⁰

DANİMARKA

Taliban'ın 15 Eylül itibarıyla yönetimi ele geçirmesinden bu yana Danimarka, Afganistan'daki Danimarka Büyükelçiliği'nde çalışmış personeller, çevirmenler, NATO, AB ve BM çalışanlarının yanı sıra insan hakları savunucuları ve aileleri de dahil olmak üzere toplamda 901 Afgan ve diğer Danimarka uyruklu olmayan kişiyi tahliye etti.¹²¹ Bunlardan 84'ü tahliyeden sonra Danimarka'dan transfer edildi veya başka bir şekilde Danimarka'dan ayrıldı.¹²² Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen bir talebin ardından Danimarka, Ağustos 2021'in son iki yoğun haftasında müttefik ülkelere yardım etmek için bölgedeki askeri uçaklarını kullanmayı kabul etti.¹²³

Eylül ayında medya, Danimarka hükümetinin Afganistan'da Danimarka için tercüman olarak çalışan ancak Danimarka'ya vize başvuruları reddedilen 23 Afgan'ı kabul etmesi için Birleşik Krallık'a ödeme yaptığını ortaya çıkardı.¹²⁴

Danimarka hükümeti, Kabil'deki Danimarka Büyükelçiliği'nde çalışan Afgan personel için, Danimarka'da uzatma olasılığı olmayan 2 yıllık kalma izni verilmesi için özel bir yasa tasarısını Parlamento'ya sunmayı planlamaktadır.¹²⁵ Tasarının Meclis'ten geçmesi halinde, yararlanıcıların 2 yıllık oturma izinleri sona erdikten sonra Yabancılar Yasası kapsamında başka bir oturma izni başvurusunda bulunmaları gerekecektir.

Danimarka, 12 Ağustos 2021'de Afganistan'a yapılan sınır dışı etme işlemlerini askıya aldı. Afganistan'a herhangi bir iade operasyonunun yasal olarak uygulama olasılığı olmamasına rağmen 30 Eylül itibarıyla, 78 Afgan, istihdam, eğitim veya sağlık hizmetlerine tam erişimlerinin olmadığı ve yine seyahat özgürlüklerinin katı bir biçimde sınırlandığı geri gönderme merkezlerinde kalmaktadır.¹²⁶ Durumları belirsizliğini korumaktadır.

FİNLANDİYA

Finlandiya, çoğunlukla Gürcistan'ın Tiflis kentindeki bir askeri üs aracılığıyla Afganistan'dan 400'den fazla kişiyi tahliye etti.¹²⁷ Uluslararası Af Örgütü'nün topladığı bilgilere göre bu rakam 224 Afgan'ı da içermektedir. Finlandiya hükümeti, tahliye edilenlere insani gerekçelerle 4 yıllık oturma izni vermeye karar vermiştir.¹²⁸ 30 Eylül itibarıyla, tahliye edilen 194 Afganistan uyruklu kişiye oturma izni vermiştir.

¹¹⁸ Jutarnji list, *U Hrvatsku stiglo 19 afganistanskih izbjeglica, među njima deset maloljetnika. Svi će zatražiti azil*, 28 Ağustos 2021, <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/u-hrvatsku-stiglo-19-afganistanskih-izbjeglica-medu-njima-deset-maloljetnika-svi-ce-zatraziti-azil-15098210>

¹¹⁹ Uluslararası Af Örgütü Barış Araştırmaları Merkezi ile 30 Eylül 2020'de yapmış olduğu fikir alışverişi.

¹²⁰ Uluslararası Af Örgütü, AB: Sınırlarda sistematik yasadışı geri itme ve şiddete dair yeni kanıtlar, 6 Ekim 2021, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/10/eu-new-evidence-of-systematic-unlawful-pushbacks-and-violence-at-borders/>

¹²¹ Folketinget, NOTAT til Det Udenrigspolitiske Nævn: Orientering vedrørende evakuerede fra Afghanistan, 15 Eylül 2021, <https://www.ft.dk/samling/20201/almedel/URU/bilag/301/2446610.pdf>.

¹²² Folketinget, NOTAT til Det Udenrigspolitiske Nævn: Orientering vedrørende evakuerede fra Afghanistan, 15 Eylül 2021, <https://www.ft.dk/samling/20201/almedel/URU/bilag/301/2446610.pdf>. Tahliye edilen Afganlar, Kızıl Haç ve Danimarka Göçmenlik Bürosu tarafından işletilen sığınma merkezlerinde kalıyor ve sağlık ve eğitime erişimleri var.

¹²³ Reuters, *Danimarka, Afganistan tahliyesinde müttefiklere yardım edecek*, 17 Ağustos 2021, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/denmark-help-allies-with-afghanistan-evacuation-2021-08-17/>

¹²⁴ Tv2, *Danmark har betalt Storbritannien for at tage imod tolke*, 8 Eylül 2021, <https://nyheder.tv2.dk/2021-09-08-danmark-har-betalt-storbritannien-for-at-tage-imod-tolke>

¹²⁵ Danimarka, Dışişleri Bakanlığı, *Afganistan'da yerel olarak istihdam edilen personel için yeni bir destek girişimi*, 13 Ağustos 2021, <https://um.dk/en/news/newsdisplaypage/?newsID=64230A51-6584-42EB-B419-B31B9FE6C472>

¹²⁶ Hjemrejsestyrelsen” (Danimarka Geri Dönüş Ajansı) tarafından 30 Eylül'de Uluslararası Af Örgütü'ne verilen bilgiler.

¹²⁷ Finlandiya Dışişleri Bakanlığı, *Afganistan'daki yardım çalışmalarını büyük bir ortak çabaydı*, 9 Eylül 2021, https://valtioneuvosto.fi/-/avustusoperaatio-afganistan-o-yhteinen-suurponnistus?languageId=en_US

¹²⁸ Helsinki Times, *Afganistan'dan tahliye edilenler Finlandiya'da dört yıllık oturma izni alacak*, 24 Ağustos 2021, <https://www.helsinkitimes.fi/finland/finland-news/domestic/19831-evacuees-from-afghanistan-to-receive-four-year-residence-permits-in-finland.html>

FRANSA

Fransız hükümetine göre, Fransa 17 ve 31 Ağustos tarihleri arasında Fransız yetkilileri, Afganistan'daki AB delegasyonu ile çalışanlar ve risk altındaki kişiler de dahil olmak üzere Fransız vatandaşlarının ve 2.600'den fazla Afgan'ın tahliyesine yönelik çabalara katkıda bulundu.¹²⁹ Tahliyeler Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri üzerinden gerçekleşti.¹³⁰ Tahliye edilenler Paris'e vardıklarında uluslararası koruma prosedürlerini işleme koyabilecekleri kabul merkezlerinde ağırlandılar.¹³¹

Fransız makamları Uluslararası Af Örgütü'ne, uluslararası koruma prosedürlerinin tahliye edilen Afganlar için hızlı bir şekilde takip edildiği, 29 Eylül 2021 tarihi itibarıyla 2.000 Afgan tahliyesinin sığınma başvurusunda bulunduğu ve yine geri kalanı için işlemlerin yakında yapılacağı bilgisini verdi.¹³²

Fransa, ülkedeki güvenlik durumu nedeniyle Temmuz ayının başından bu yana Afganistan'a yapılacak sınır dışı etmeleri askıya aldı.¹³³ Ancak 29 Eylül 2021 tarihi itibarıyla 20 Afgan hala sınır dışı etme merkezlerinde tutulmakta ve Afganlar sınır dışı etme işlemlerine maruz kalmaya devam etmektedir.¹³⁴

ALMANYA

Almanya, Afganistan vatandaşlarını tahliye etti ve ayrıca risk altındaki Afganlara, ABD'ye veya başka bir üçüncü ülkeye gönderilmeleri için, Ramstein'daki ABD Hava Üssü aracılığıyla geçiş sağlayarak ABD'nin tahliye çabalarına katkıda bulundu.

Ağustos sonu itibarıyla 4129 Afgan Alman silahlı kuvvetleri tarafından tahliye edilmiştir.¹³⁵ 6 Eylül itibarıyla, Alman kurumlarındaki yerel personele dahil olan 248 Afgan tahliye edilmiş ve Almanya'ya kabul edilmiştir.¹³⁶ Afganistan'da Almanya için çalışan Afgan personele, ülkede ikamet etmelerine ve çalışmalarına izin veren vizeler verilmiştir.¹³⁷

Alman makamları tahliyelere devam etme taahhütlerini ifade ederken, Afganların değerlendirilmesi için güvenlik izni talep etmektedirler. Bu, risk altındaki Afganlar için büyük bir engel teşkil etmektedir, çünkü süreç, başvuruların kendilerini Alman makamları karşısında temsil etmelerini gerektirmektedir. Ne var ki bu, ülkede diplomatik temsilcilik olmaması nedeniyle Afganistan'da karşılanamayan bir koşuldur. Federal İçişleri Bakanlığı 15 Eylül'de, risk altındaki 2.600 Afgan'ın ve ailelerinin, yalnızca güvenlik taraması şartıyla Almanya'da oturma izni (*Aufenthaltstitel*) almasının beklenebileceğini bildirmiştir.¹³⁸

Basında çıkan haberlere göre, Ramstein'daki ABD Hava Üssü aracılığıyla 25.000'den fazla kişi tahliye edilmiştir.¹³⁹ 27 Eylül itibarıyla, üsse 10.000 Afgan yerleştirildi, ancak geliş-gidiş uçuşları çok sık olduğu için rakamlar değişkenlik göstermektedir.¹⁴⁰ Bu kişilerin ABD'ye gidene kadar kaldıkları süre boyunca askeri üssü terk etmemeleri gerekmektedir. Ancak 7 Eylül itibarıyla, yaklaşık 130 Afgan'ın üssü terk ettiği ve Almanya'ya sığınma talebinde bulunduğu bildirilmiştir.¹⁴¹

¹²⁹ Uluslararası Af Örgütü, Vatandaşlıktan Sorumlu Bakan Delegesi'nin ve OPFRA Genel Müdürü'nün kabinesi ile toplantı, Paris, 29 Eylül 2021.

¹³⁰ Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, 13 Eylül 2021 <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/afghanistan/news/article/welcoming-people-evacuated-from-afghanistan-to-france-evacuation-flight-on-13>; Ministère des Armées, *Mise à jour : 30/08/2021* Opération d'évacuation en Afghanistan, 30 Ağustos 2021 ; <https://www.defense.gouv.fr/actualites/articles/mise-a-jour-30-08-2021-operation-d-evacuation-en-afghanistan>

¹³¹ Info Migrants, *Tahliye edilen Afganların ilk uçuş kafilesi Paris'e indi*, 20 Ağustos 2021, <https://www.infomigrants.net/en/post/34469/first-flights-of-afghan-evacuees-land-in-paris>

¹³² Uluslararası Af Örgütü, Vatandaşlıktan Sorumlu Bakan Delegesi'nin ve OPFRA Genel Müdürü'nün kabinesi ile toplantı, Paris, 29 Eylül 2021.

¹³³ Euronews, *Almanya, Hollanda ve Fransa, Afgan göçmenlerin sınır dışı edilmesini askıya aldı*, 12 Ağustos 2021, <https://www.euronews.com/2021/08/11/in-u-turn-germany-and-netherlands-suspend-deportations-of-afghan-migrants>

¹³⁴ Fransa yetkilileri tarafından 29 Eylül'de Vatandaşlıktan Sorumlu Bakan Delegesi ve OPFRA Genel Müdürü ile yapılan bir toplantıda sağlanan bilgiler.

¹³⁵ Uluslararası Af Örgütü'nün Almanya hükümetiyle görüşmesinden, Eylül 2021.

¹³⁶ RND, 248 afghanische Ortskräfte in Deutschland angekommen, 6 Eylül 2021, <https://www.rnd.de/politik/afghanistan-248-ortskraefte-in-deutschland-angekommen-PVXBMPMYVVK77WVX2357KIAL64.html>

¹³⁷ Uluslararası Af Örgütü'nün Almanya hükümetiyle görüşmesinden, Eylül 2021.

¹³⁸ Süddeutsche Zeitung, Deutschland will 2600 Afghanen plus Familien aufnehmen, 15 Eylül 2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/deutschland-aufnahme-afghanen-1.5411494>

¹³⁹ Swr, Nach Masern- auch Corona-Impfung für Geflüchtete auf Air Base, 23 Eylül, <https://www.swr.de/swraktuell/rheinland-pfalz/kaiserslautern/auch-corona-impfung-fuer-gefluechtete-aus-afghanistan-auf-air-base-ramstein-100.html>

¹⁴⁰ CNN, *Almanya'daki Afgan mültecileri barındıran ABD hava üssünde durum 'korkunç' hale geliyor*, 27 Eylül 2021, <https://edition.cnn.com/2021/09/24/politics/ramstein-airbase-afghan-refugees/index.html>

¹⁴¹ Spiegel, Afghanen aus US-Schutzprogramm beantragen Asyl in Deutschland, 7 Eylül 2021, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/ramstein-von-den-usa-evakuierte-afghanen-beantragen-asyl-in-deutschland-a-0b227000-3d8b-4b36-a1b3-806d8f4c41c6>

Afgan vatandaşlarının sınır dışı edilmesi Ağustos ayında geçici olarak askıya alınırken diğer yandan, Afganistan vatandaşları tarafından Almanya'ya yapılan uluslararası koruma başvurularının çoğunluğu, Dışişleri Bakanlığı tarafından Afganistan'daki güvenlik durumuna ilişkin yeni bir değerlendirmeye kadar durdurulmuştur.¹⁴² Dosya yığılmasına ilaveten, Almanya'da güvencesiz statüye sahip, insani nedenlerle Almanya'da geçici olarak kalmasına izin verilen ancak oturma hakkı olmayan 'hoşgörü' statüsünde yaklaşık 25.000 Afgan vardır.¹⁴³ "Hoşgörü" statüsüne sahip kişilerin, sınır dışı edilmelerinin önündeki engeller (geçerli seyahat belgelerinin olmaması, hastalık, sınır dışı edilme yasakları vb.) nedeniyle geçici olarak kalmalarına izin verilir. Ancak bu şekilde ikamet iznine sahip değildirler. Ayrıca, hareketleri genellikle kısıtlıdır. Dahası ilgili federal bölgenin dışına çıkmaları veya iş bulma olanakları kısıtlıdır.

YUNANİSTAN

Altı Afgan kadın parlamento üyesi ve aileleri 22 Eylül'de Yunanistan'a geldiler ve ABD'ye yapılacak bir ikinci bir yolculuk için prosedürlerin tamamlanmasına kadar geçici olarak ülkede kalacaklar.¹⁴⁴ Birkaç gün sonra 26 kadın avukat ve hakim Gürcistan'dan üzerinden Yunanistan'a ulaştı.¹⁴⁵ Hükümet tahliye çabalarına desteğini ifade etse de tahliye edilen Afganlara yönelik tutum, Yunanistan'a düzensiz bir şekilde gelmiş olan veya Taliban yönetimi devralmadan önce ülkede bulunan Afgan sığınmacılara yönelik muameleyle çelişmektedir. Haziran 2021'de Yunan hükümeti, Türkiye'yi Afganlar için güvenli bir ülke olarak belirlemeye karar vermiştir; bu, uluslararası koruma başvurularının kabul edilemez olarak değerlendirileceği ve Afganların derhal Türkiye'ye yollanma oradan da Afganistan'a zincirleme-geri gönderilme riskiyle karşı karşıya bırakılacağı anlamına gelmektedir.¹⁴⁶

İRLANDA

Eylül 2021'in sonu itibarıyla İrlanda, risk altındaki Afgan vatandaşlarına 400 insani erişim kontenjanı sunarak bir kereye mahsus olmak üzere ülkede sığınma hakkı verilmesine izin verdi.¹⁴⁷ Hükümet bunun, Lübnan ve Ürdün'den gelen Suriyeli mülteciler ile, Moria kampında çıkan yangının ardından gelen elli kişilik grubun yeniden yerleştirilmesine yönelik mevcut taahhütleri etkilemeyeceğini açıkça belirtmiştir.¹⁴⁸ 28 Eylül 2021'de hükümet, İrlanda'da yaşayan mevcut ya da eski Afgan vatandaşlarının yakın aile üyelerini İrlanda'da kendilerine katılmaları için getirmelerine izin veren genişletilmiş bir aile birleşimi programını da duyurmuştur.¹⁴⁹ Bu bütünsel girişimler İrlanda'nın yılda 600-700 mülteciye karşılık gelen olağan yeniden yerleştirme kotalarına ek olarak 1000 Afgan mülteciyi daha ağırlamasına olanak tanıyacak.

İTALYA

Ağustos ayında, İtalyan hükümeti Kabil'den 4.890'ı Afganistan uyruklu olmak üzere 5.011 kişiyi tahliye etti.¹⁵⁰ Tahliye edilenler arasında İtalya kuvvetleri ve İtalya Büyükelçiliği ile işbirliği yapan Afganistan uyrukluların yanı sıra İnsan Hakları Savunucuları, gazeteciler, kurum üyeleri ve Afganistan'daki İtalyan

¹⁴² Uluslararası Af Örgütü, Alman hükümetiyle iletişim, Eylül 2021.

¹⁴³ 31 Aralık itibarıyla, Almanya'da göçmen statüsü belirsiz 26.346 Afgan bulunuyordu. Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Ulla Jelpke, Dr. André Hahn, Gökay Akbulut, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE. *Zahlen in der Bundesrepublik Deutschland lebender Flüchtlinge*– Drucksache 19/26863 –zum Stand 31. Aralık 2020, <https://dserver.bundestag.de/btd/19/282/1928234.pdf>

¹⁴⁴ AP, *Yunanistan, ABD'ye gidecek 6 Afgan kadın milletvekiline ev sahipliği yapıyor*, 22 Eylül, <https://apnews.com/article/europe-greece-united-states-taliban-european-union-938268346ae832e52b11f55c54d8ec1b>

¹⁴⁵ Yunanistan, Göç ve Sığınma Bakanlığı, Αφίξη 26 γυναίκων δικαστών και δικηγόρων από το Αφγανιστάν στην Αθήνα, 1 Ekim 2021 <https://migration.gov.gr/en/afixi-26-gynaikon-dikaston-kai-dikigoron-apo-to-afganistan-stin-athina/>.

¹⁴⁶ Yunanistan, Göç ve Sığınma Bakanlığı, Yunanistan mevzuatı Suriye, Afganistan, Pakistan, Bangladeş ve Somali'den gelen sığınmacılar için Türkiye'yi ilk kez güvenli üçüncü ülke olarak tanımlıyor. 7 Haziran 2021, <https://migration.gov.gr/en/asfali-triti-chora-charaktirizei-gia-profi-forai-elliniki-nomothesia-tin-toyrkia-afora-aitoyntes-asylo-apo-syria-afganistan-pakistan-mpagklantes-kai-somalia/>.

¹⁴⁷ The Journal, İrlanda, 400 Afgan'a insani erişim vizesi teklif etti, 25 Eylül 2021, <https://www.thejournal.ie/ireland-has-now-offered-humanitarian-access-to-400-afghans-5557357-Sep2021/>. İrlanda, krizin ilk birkaç haftasında Afgan vatandaşlarına 45 insani vize verdi. Dışişleri Bakanlığı, Ağustos ayı ortasında hükümet, İrlanda Mülteci Koruma Programı (IRPP) kapsamında Afganlar için 150'ye kadar ek insani vize sağlandığını duyurdu. Hükümet, Afganistan'daki şiddetin sona ermesi için çağrı yapıyor ve daha fazla insani vize ilan ediyor, 16 Ağustos 2021, <https://www.dfa.ie/news-and-media/press-releases/press-release-archive/2021/august/government-calls-for-an-end-to-the-violence-in-afghanistan-and-announces-more-humanitarian-visas.php>

¹⁴⁸ The Journal, *İrlanda şimdi 400 Afgan'a insani erişim vizesi teklif etti*, 25 Eylül 2021, <https://www.thejournal.ie/ireland-has-now-offered-humanitarian-access-to-400-afghans-5557357-Sep2021/>

¹⁴⁹ İrlanda, Adalet Bakanlığı, Hükümet Afgan Kabul Programını onayladı, 28 Eylül 2021 <http://www.justice.ie/en/JELR/Pages/PR21000233>

¹⁵⁰ İtalya, Camera dei Deputati, *XVIII Legislatura - Lavori - Resoconti Assemblea - Dettaglio sedute*, 7 Eylül 2021, <https://www.camera.it/leg18/410?idSeduta=0559&tipo=stenografico#sed0559.stenografico.tit00080>

STK'larına (ve ailelerine) yardım etmiş kişiler de vardı.¹⁵¹

İtalyan hükümeti, ülkeyi terk etmek isteyen ve İtalya ile bağlantısı olan veya risk altındaki gruplara mensup Afgan halkına yardım etmeye devam edeceğini açıkladı.¹⁵² Yine İtalyan üniversitelerine kaydolmuş ancak İtalya'ya seyahat edemeyen öğrenciler başta olmak üzere Afgan öğrenciler (özellikle kadın öğrenciler) için "insani koridorlar" açıldığı açıklandı. Hükümet ayrıca komşu ülkelere karayoluyla tahliyeler organize etmeyi düşündüğünü de belirtti. Potansiyel yararlanıcıların sayısı resmi olarak belirtilmemiş olsa da, hükümet temsilcileri bu sayının "yüzlerce" olacağını öne sürdü.¹⁵³

Ayrıca, Sicilya'ya bağlı Sigonella'daki ABD Deniz Hava Üssü, *Müttefikler Hoşgeldiniz Operasyonu*'nda ABD geçiş noktalarından biri olarak hizmet vermiştir. 2021'in Eylül ayı itibarıyla 4.000 Afgan üsse gelmişti ve 3.000 kişi hala ABD'ye giriş vizelerini bekler vaziyette oradaydı.¹⁵⁴ İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri hükümetleri arasındaki anlaşmaya göre, tahliye edilenler seyahat etmeden önce yalnızca 14 gün boyunca Sigonella'da kalabilmektedirler.

HOLLANDA

Hollanda hükümeti Afganistan'dan 1.897 kişiyi tahliye etmiştir.¹⁵⁵ Buna 436 tercüman ve aileleri, Afganistan'daki uluslararası askeri veya siyasi misyonlar için çalışan diğer kişiler, onların aileleri ile Hollandalı STK'lar, insan hakları savunucuları, kadın hakları aktivistleri, gazeteciler ve tamirciler için çalışan 370 kişi de dahildir.¹⁵⁶ Sistematik sığınma prosedürlerini takip etmektedirler ve uluslararası koruma başvuruları işleme konmuş durumdadır.¹⁵⁷

Hükümet, tercümanların ve Hollanda misyonunda çalışan diğer kişilerin tahliye çabalarını desteklemeye devam edeceğini duyurmuş ve yetkililer Afganların güvenli geçişini sağlamak için Pakistan, Türkiye ve Katar'a gitmiştir.¹⁵⁸ Bununla birlikte Başbakan, Afganların bölgede kalması gerektiğini belirtmiştir ve hükümet, gazeteciler, aktivistler ve insan hakları savunucuları gibi diğer risk altındaki Afganların tanımlanması ve koruma altına alınması gibi süreçlerin BMMYK ve IOM aracılığıyla yapılması gerektiğini düşünmektedir.¹⁵⁹

12 Ağustos'ta Hollanda, Afganistan'a yapılacak sınır dışı etmeleri askıya aldığı duyurmuştur. Şu anda, Afganistan'a geri göndermeler ve alınacak kararlar konusunda bir moratoryum vardır, bu da halihazırda Hollanda'da bulunan Afgan sığınmacıların başvurularının bekleme alınıldığı anlamına gelmektedir.

POLONYA

Polonya, Kabil'deki Polonya büyükelçiliği ve Afganistan'daki askeri güçlerle işbirliği yapan kişiler, Uluslararası Para Fonu (IMF) çalışanları, Avrupa Birliği'nin Kabil'deki Daimi Temsilciliği ile çalışan personel ve sivil toplum kuruluşlarının personeli de dahil olmak üzere 937 Afgan'ı tahliye etmiştir.¹⁶⁰

Eylül ayı başlarında yetkililer, NATO ile birlikte çalışan 500 Afgan'ın Polonya'daki Poznan ve Lubli şehirlerinde kabul edileceğini ve bunların çoğunluğunun nihai varış noktalarına seyahat edene değin 3 aydan fazla

¹⁵¹ İtalya, Camera dei Deputati, *XVIII Legislatura - Lavori - Resoconti Assemblée - Dettaglio sedute*, 7 Eylül 2021 2021, <https://www.camera.it/leg18/410?idSeduta=0559&tipo=stenografico#sed0559.stenografico.tit00080>

¹⁵² İtalya, Camera dei Deputati, *XVIII Legislatura - Lavori - Resoconti Assemblée - Dettaglio sedute*, 7 Eylül 2021 2021, <https://www.camera.it/leg18/410?idSeduta=0559&tipo=stenografico#sed0559.stenografico.tit00080>

¹⁵³ İtalya, Camera dei Deputati, *XVIII Legislatura - Lavori - Resoconti Assemblée - Dettaglio sedute*, 7 Eylül 2021 2021, <https://www.camera.it/leg18/410?idSeduta=0559&tipo=stenografico#sed0559.stenografico.tit00080>. İtalya Dışişleri Bakanlığı, Bakan Yardımcısı Sereni'nin basın notu - "Afganistan ile Sivil Toplum Örgütlerinin Koordinasyon Tablosu", 9 Eylül 2021, https://www.esteri.it/mae/en/sala_stampa/archivionotizie/approfondimenti/2021/09/punto-stampa-della-vm-sereni-tavolo-di-coordinamento-sull-afghanistan-con-le-organizzazioni-della-societa-civile.html

¹⁵⁴ Euronews, *Tra i profughi afgani a Sigonella: 3mila in attesa di un visto speciale per gli Usa*, 2 Eylül 2021, <https://it.euronews.com/2021/09/02/tra-i-profughi-afghani-a-sigonella-3mila-in-attesa-di-un-visto-speciale-per-gli-usa>

¹⁵⁵ Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Stand van zaken Afghanistan*, 13 Eylül 2021, https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z15516&did=2021D33279

¹⁵⁶ Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Stand van zaken Afghanistan*, 13 Eylül 2021, https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z15516&did=2021D33279

¹⁵⁷ Hükümete göre, 13 Eylül itibarıyla, Hollanda kabul merkezlerinde Hollanda'dan başka bir ülkeyi kendine varış noktası olarak seçen yaklaşık 250 kişi vardı. Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Stand van zaken Afghanistan*, 13 Eylül 2021, https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z15516&did=2021D33279

¹⁵⁸ Dışişleri Bakanı Kaag Katar'a çalışma ziyareti hakkında, 1 Eylül 2021, <https://www.government.nl/ministries/ministry-of-foreign-affairs/news/2021/09/01/foreign-minister-kaag-on-working-visit-to-qatar>; Dışişleri Bakanı Kaag Pakistan'a çalışma ziyareti hakkında, 2 Eylül 2021, <https://www.government.nl/ministries/ministry-of-foreign-affairs/news/2021/09/02/foreign-minister-kaag-on-working-visit-to-pakistan>; Dışişleri Bakanı Kaag Türkiye'ye çalışma ziyareti hakkında, 2 Eylül 2021, <https://www.government.nl/ministries/ministry-of-foreign-affairs/news/2021/09/02/foreign-minister-kaag-on-working-visit-to-turkey>

¹⁵⁹ Hollanda Mülteci Konseyi, *Afganistan'daki Durum* <https://www.vluchtelingenwerk.nl/forrefugees/belangrijke-informatie-je-eigen-taal?language=en>

¹⁶⁰ Polonya Basın Ajansı, *Polonya'nın Afganistan'dan tahliye misyonu sona erdi*, 26 Ağustos 2021, <https://www.pap.pl/en/news/news%2C935600%2Cpolands-evacuation-mission-afghanistan-ends.html>

olmamak üzere misafir edileceğini duyurmuştur. Bazılarının Almanya'daki ABD Ramstein Hava Üssü'nden gelmesi beklenmekteydi.¹⁶¹

Buna karşılık, Belarus'un kara sınırından¹⁶² düzensiz bir şekilde Polonya'ya ulaşmaya çalışan Afganlar, Polonya sınır muhafızları tarafından geri itilmişlerdir. Dört kadın, 27 erkek ve 15 yaşında bir kızdan oluşan 32 kişilik bir grup, Ağustos ayından bu yana Polonya-Belarus sınırında mahsur kalmıştır. Polonya'da sığınma talebinde bulunmalarına rağmen, Polonya, koruma ihtiyaçları konusunda herhangi bir bireysel değerlendirme yapmadan onları yasadışı bir şekilde geri itmiştir.¹⁶³ Her iki ülke de sorumluluk almaktan kaçındığı için Polonya ve Belarus sınır muhafızları, mültecilerden oluşan grubu sınırdaki küçük bir şeritte kısırmaktadır. Yeterli barınak, temiz su, yiyecek ve sağlık hizmetlerine erişimi olmayan grubun durumu, 2 Eylül'de Polonya'nın sınırdaki, gazetecilerin ve STK'ların bölgeye erişimini kısıtlayan bir "olağanüstü hal" ilan etmesinden sonra daha da vahim hale gelmiştir.¹⁶⁴

İSPANYA

21 Ağustos'ta İspanya ve ABD, İspanya'daki ABD askeri üslerinde [Rota (Cadiz) ve Moron(Sevilla)'daki üsler] 4.000 Afgan'ın maksimum 14 gün olmak kaydıyla kabul edilmesi için bir Mutabakat Zaptı üzerinde anlaşmışlar.¹⁶⁵ Anlaşmaya göre tesisler, ABD'ye veya üçüncü bir ülkeye transit geçiş yapacak Afganlar için kullanılacaktır.¹⁶⁶

ABD vatandaşları, ABD'de daimi ikametgahı olan kişiler ve risk altındaki Afganlar da dahil olmak üzere 2.500'den fazla kişi, ABD makamları tarafından yapılacak belli işlemler için ilk grubun vardığı 27 Ağustos tarihinden itibaren Rota ABD askeri donanma üssünde¹⁶⁷ geçici olarak ağırlandı.¹⁶⁸

350 Afgan'dan oluşan ilk grup 31 Ağustos'ta, Rota'dan Virginia'daki bir ABD askeri üssüne transfer edildi. 28 Eylül'de İspanya'daki ABD büyükelçiliği, Uluslararası Af Örgütü'yle olan görüşmesinde tahliye edilenlerin çoğunun nihai varış noktalarına nakledildiğini ve halen Rota'da olanların çok yakında uçmasının beklendiğini teyit etti.¹⁶⁹

İspanya ayrıca, Madrid'deki Torrejón askeri üssünü, Afganistan'daki AB Heyeti'ne bağlı personelin diğer AB ülkelerine geçişi için bir merkez olarak kullandı, ve yine Afganistan'daki İspanyol yetkilileri ve onlar için çalışan tahliye edilecek Afganları ve risk altındaki diğer kişileri kabul etti. İspanya, Madrid'in Torrejón askeri üssüne yapılan 17 tahliye uçuşu neticesinde 420 Afgan aileyi (yaklaşık 2.181 kişi) kabul etmiş oldu¹⁷⁰ 1.783 kişi İspanya'ya sığınma talebinde bulunma niyetini ifade etmiş ve 21 Eylül itibarıyla de 699 kişi sığınma başvurusunu resmileştirmiştir. İspanyol yetkililer Uluslararası Af Örgütü'ne, tüm Afganların uluslararası koruma alacağını, ancak statülerinin bireysel profillerine bağlı olacağını ifade etmiştir.

¹⁶¹ Polonya, Polskie Radyosu, *3 ay boyunca 500 Afgan tahliyesini kabul edecek: Başbakanın en üst yardımı*, 3 Eylül 2021, <https://www.polskieradio.pl/395/7989/Artykul/2800176,Poland-to-admit-500-Afghan-evacuees-for-3-months-PMs-top-aide>

¹⁶² Belarus yetkililerinin Orta Doğu ve Afganistan'dan gelen mültecilerin, özellikle turizm kısıtlaması altında AB sınırına düzensiz geçişini organize ettiğine ilişkin gitgide artan kanıtlar bulunmaktadır. Bkz. The Village muhabirlerinin araştırmaları, <https://www.the-village.me/village/city/whatsgoingon/289603-gosprogramma>

¹⁶³ Uluslararası Af Örgütü, 18 Ağustos'ta Belarus'tan Polonya'ya giren 32 kişinin çoğunun, sınırın Polonya tarafında, Polonya sınır güçleri tarafından çevrili olduğunu göstermek için dijital doğrulama yöntemlerini kullanmıştır. Ancak bir gün sonra sınırın Belarus tarafına geri döndüler. Bu hareket, yasadışı bir geri itmenin kanıtı olabilir, çünkü hareketin, silahlı Polonya sınır muhafızları derme çatma kamplarını kuşatırken meydana geldiği anlaşılmaktadır. *Polonya-Belarus sınırı: Bir koruma krizi*, 30 Eylül, <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2021/09/poland-belarus-border-crisis/>. Uluslararası Af Örgütü, *Dijital soruşturma Polonya'nın mülteci haklarını ihlal ettiğini kanıtlıyor*, 30 Eylül, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/09/poland-digital-investigation-proves-poland-violated-refugees-rights/>

¹⁶⁴ Uluslararası Af Örgütü, *Polonya: 'Olağanüstü hal' sınırdaki 32 sığınmacı için zaten vahim olan durumu ağırlaştırma riski taşıyor*, 2 Eylül 2021 <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/09/poland-state-of-emergency-risks-worsening-already-dire-situation-for-32-asylum-seekers-at-border/>

¹⁶⁵ Beyaz Saray, Başkan Joe Biden'in İspanya Devlet Başkanı Pedro Sánchez ile yaptığı Çağrının Okunması, 21 Ağustos 2021 <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/08/21/readout-of-president-joe-bidens-call-with-president-pedro-sanchez-of-spain/>

¹⁶⁶ Embajada de Estados Unidos en España y Andorra, <https://es.usembassy.gov/es/cooperacion-entre-estados-unidos-y-espana-para-ayudar-a-los-evacuados-de-afganistan/>

¹⁶⁷ Uluslararası Af Örgütü İspanya Şubesi'nin İspanya'daki ABD büyükelçiliği ile yaptığı yazışma, 28 Eylül 2021.

¹⁶⁸ La Voz Digital, https://www.lavozdigital.es/cadiz/provincia/lvdi-refugiados-afganos-rotas-semanas-campamento-solidaridad-y-agradecimiento-espana-202109101715_noticia.html Varışlarında tahliye edilenlere Covid-19 testi yapıldı ve çadırlara yerleştirildiler. ABD yetkilileri, güvenlik kontrollerinin bir parçası olarak biyometrik verilerini topladı, kimliklerini ve ABD ile olan bağlantılarını doğruladı. Onlara yiyecek ve tıbbi bakıma erişimleri sağlandı. Onlara gönüllüler ve STK'lar tarafından yardım edildi.

¹⁶⁹ Uluslararası Af Örgütü İspanya Şubesi'nin İspanya'daki ABD büyükelçiliği ile yaptığı yazışma, 28 Eylül 2021.

¹⁷⁰ Katılım, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı tarafından sağlanan veriler, 2 Eylül 2021, <https://prensa.inclusion.gob.es/WebPrensaInclusion/noticias/ministro/detalle/4094>

4.4 BİRLEŞİK KRALLIK

Birleşik Krallık Ağustos 2021'den önce, İngiliz Ordusu ve aileleriyle birlikte çalışan Afgan tercümanlar için Birleşik Krallık'a yerleşmeyi sağlayan bir vize programı yürütüyordu. Ne var ki bu programın sıkı kısıtlamalara tabiydi. 2013 ile Nisan 2021 arasındaki dönemde 1.400 kişi bu kapsamda İngiltere'ye yerleşti.¹⁷¹ Bu program Nisan 2021'de, ülkede Birleşik Krallık tarafından istihdam edilen veya daha önce istihdam edilmiş olan çeşitli Afgan personeli kapsayacak şekilde, önemli ölçüde genişletildi ve Afgan Yer Değiştirme ve Yardım Politikası (ARAP) olarak yeniden adlandırıldı.¹⁷² Nisan 2021'den, havayoluyla tahliye operasyonlarının başladığı güne kadarki dönemde yaklaşık 1.400 kişi İngiltere'ye taşındı. . Bu program kapsamında yer değiştiren kişilere, bu dönemin ardından daimi ikamet başvurusu yapılabilmesi için 5 yıl kalma izni verildi.¹⁷³

Ağustos 2021'deki acil tahliye sürecinde, Birleşik Krallık'ın yanıtı, Kabil havaalanının güvenliğini sağlamak için askeri destek sağlamayı içeriyordu.¹⁷⁴ İngiltere bu dönemde çoğunluğu İngiliz vatandaşları ve onların aile üyeleri olan yaklaşık 15.000 kişiyi tahliye etti.¹⁷⁵ Tahliye edilen yaklaşık 5.500 kişi Afgan Yer Değiştirme ve Yardım Politikası (ARAP) kapsamında yeniden yerleştirildi. Bu program kapsamında yer değiştiren kişilere artık daimi ikamet hakkı verilmektedir.¹⁷⁶

Acil tahliye döneminde Birleşik Krallık, ilk yılında 5.000 Afganistan uyruklu kişinin yeniden yerleştirilmesini ve oturumunu hedefleyen bir plan olan Afgan Vatandaşlarının Yeniden Yerleşim Planı'nı (ACRS) duyurdu, ilerleyen yıllarda yeniden yerleştirilen kişi sayısının 20.000'nin üzerine çıkacağı söylendi.¹⁷⁷ İçişleri Bakanlığı, ACRS kapsamında Afganların doğrudan Afganistan'dan da yerleştirilebileceğini belirtti. ACRS, özellikle "Birleşik Krallık'ın Afganistan'daki çabalarına yardım eden, demokrasi, kadın hakları, ifade özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü gibi değerleri savunan" Afganlara; "risk altındaki kadınlar ve kızlar, risk altındaki azınlık gruplarının üyeleri (etnik ve dini azınlıklar ve LGBT dahil) de dahil olmak üzere kırılgan gruplar"a"; ve yine "acil tahliye çağrılarında rağmen Afganistan'daki operasyonların durdurulmasından önce tahliye edilemeyenler"e öncelik vermeyi amaçlamaktadır.¹⁷⁸ ACRS programı kapsamındaki kişilerin daimi ikamet alması planlanmaktadır.

İngiltere, Afganistan'a yapılacak tüm geri göndermeleri askıya almıştır. İçişleri Bakanlığı, Birleşik Krallık'da yalnızca kısa süreli kalma izinleri olan Afganların kalış sürelerini uzatmak için harekete geçileceğini ve İngiltere'de izinsiz kalan Afganların öne çıkmaları gerektiğini duyurmuştur.¹⁷⁹ Ancak daha fazla ayrımı vermemiştir.

¹⁷¹ Savunma Bakanlığı (Birleşik Krallık) İçişleri Bakanlığı (Birleşik Krallık), Milletvekilleri Priti Patel ve Ben Wallace, *Hükümet tehdit altındaki daha fazla Afgan personelini yeniden yerleştirmek için yıldırma planında reform yapıyor*, 29 Aralık 2020, <https://www.gov.uk/government/news/government-reforms-intimidation-scheme-to-relocate-more-afghan-staff-under-threat>

¹⁷² Savunma Bakanlığı (Birleşik Krallık), Savunmasız Afgan tercümanları Birleşik Krallık'a getirme planları hızlandırıldı, 1 Haziran 2021, <https://www.gov.uk/government/news/plans-to-bring-vulnerable-afghan-interpreters-to-the-uk-accelerated>

¹⁷³ İçişleri Bakanlığı (Birleşik Krallık), Afganistan Yeniden Yerleştirme ve Göçmenlik Politikası Belgesi, 13 Eylül 2021, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1017133/210912_Afghan_policy_statement_ent_.pdf

¹⁷⁴ İçişleri Bakanlığı (Birleşik Krallık), Afganistan Yeniden Yerleştirme ve Göçmenlik Politikası Belgesi, 13 Eylül 2021, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1017133/210912_Afghan_policy_statement_ent_.pdf

¹⁷⁵ Milletvekili Dominic Raab, *Parlamentoya Sözlü Açıklama: Afganistan yanıtı: Dışişleri Bakanının açıklaması*, 6 Eylül 2021, <https://www.gov.uk/government/speeches/foreign-secretary-statement-on-afghanistan-response>

¹⁷⁶ Uluslararası Af Örgütü Birleşik Krallık Şubesi, *Birleşik Krallık: Hükümet, zulümden kaçan tüm mültecilere yatırım yapmalı*, 1 Eylül 2021, <https://www.amnesty.org.uk/press-releases/uk-government-must-invest-all-refugees-fleeing-persecution>

¹⁷⁷ Birleşik Krallık, İçişleri Bakanlığı, Afganistan yeniden yerleşim ve göçmenlik politikası belgesi: Afgan vatandaşlarının yeniden yerleşim planına uygunluğu hakkında politika beyanı, 13 Eylül 2021, <https://www.gov.uk/government/publications/afghanistan-resettlement-and-immigration-policy-statement>. Ayrıca bkz. Uluslararası Af Örgütü Birleşik Krallık Şubesi, *Birleşik Krallık: Afganistan yeniden yerleşim planı 'çok az, çok geç'*, 18 Ağustos 2021, <https://www.amnesty.org.uk/press-releases/uk-afghanistan-resettlement-scheme-too-little-too-late>

¹⁷⁸ İçişleri Bakanlığı (Birleşik Krallık), Bilgi Notu: Afganistan vatandaşlarını yeniden yerleştirme planı ve diğer seçenekler, 13 Eylül 2021, <https://homeofficemedia.blog.gov.uk/2021/09/13/arcs-other-routes/>

¹⁷⁹ Birleşik Krallık, İçişleri Bakanlığı, Afganistan yeniden yerleşim ve göçmenlik politikası belgesi: Afganistan vatandaşlarının yeniden yerleşim planına uygunluğu hakkında politika beyanı, 13 Eylül 2021, <https://www.gov.uk/government/publications/afghanistan-resettlement-and-immigration-policy-statement>.

5. SONUÇ VE TAVSİYELER

5.1 SONUÇLAR

Kabil hava operasyonlarının bitiminden yaklaşık bir ay sonra, Taliban tarafından sistematik insan hakları ihlallerine maruz kalan kız çocuklar, kadınlar, LGBTI+'lar, diğer gruplar için ve yine Ağustos ayının son iki haftasında havaalanına ulaşamayıp Taliban'ın misilleme riskiyle karşı karşıya olan binlerce Afgan için kalan seçenekler nelerdir? Bu brifingten çıkan tablo iç karartıcıdır.

SINIRLARIN KAPATILMASI VE DÜZENSİZ YOLCULUKLAR

Hiçbir ülke sınırlarını sığınma arayan Afganlara açık tutmadı. Komşu ülkeler (İran, Pakistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan) pasaportları, vizeleri ve diğer seyahat belgeleri olmayan Afganlara esasen sınırlarını kapattılar. Olağan zamanlarda bu belgeler, yasal seyahat gereklilikleri olsa da Afganistan'daki mevcut durum ve belli grupların karşılaştığı ciddi insan hakları ihlallerine dair gerçek riskler göz önüne alındığında yasal zorunluluk değildir.

Komşu ülkelerin sınırlarındaki kısıtlamaların bir sonucu olarak, ülkeden kaçmak isteyen çok sayıda Afgan'ın kaçakçıları kullanarak düzensiz yolculuklar yapmaktan başka seçeneği kalmamaktadır. Tacikistan'ın Tacik-Afgan sınırındaki insansız bölgede mahsur kalan 80 Afgan aileyi kabul etmekten kaçınması, Türkiye'nin İran sınırındaki duvarı uzatma planı ve Polonya-Belarus sınırındaki geri itmeler de dahil olmak üzere Uluslararası Af Örgütü, düzensiz seyahat eden Afganlara yönelik geri itme, sınırda ret veya sınır bölgelerine sevk ile sonuçlanan tüm politika ve uygulamaları şiddetle kınamaktadır.

Uluslararası Af Örgütü, tahliye edilen Afganların ABD'ye veya diğer üçüncü ülkelere nakledilmesi için askeri müttefikleriyle işbirliği yaparken diğer yandan da sınırlarını kapatan veya başka bir şekilde Afganları geri iten Bulgaristan, Hırvatistan ve Polonya'nın uygulamalarını endişeyle not etmektedir. Sınırları açık tutma zorunluluğu ve sınırda reddetme yasağı sadece Afganistan ile kara sınırı olan ülkeler için geçerli değildir. Aynı zamanda Afganların hava veya deniz yoluyla veya diğer ülkeler üzerinden seyahat ettikten sonra ulaşabilecekleri ülkeler için de geçerlidir. Başka bir deyişle, devletlerin bireyleri, ciddi insan hakları ihlallerine uğrayabilecekleri, gerçekten risk altında olabilecekleri bir yere nakletmelerini yasaklayan *geri göndermeme yükümlülüğü*, düzenli ve düzensiz varışlar arasındaki ayrımı göz ardı etmektedir.

ZORLA GERİ GÖNDERME

İran, Pakistan ve Türkiye, Afganistan'daki duruma rağmen, dolayısıyla *geri göndermeme* ilkesini ihlal ederek Afganların geri gönderilmesi veya sınırdışı edilmesi gibi uygulamaları sürdürmektedir. Uluslararası Af Örgütü, geri göndermeme yükümlülüğünün, şu an Afganistan'ın durumunda olduğu gibi yalnızca bireylerin ciddi insan hakları ihlalleri açısından gerçek risk altında olacağı yerlere değil, aynı zamanda gelecekteki zorla geri göndermelere karşı korunmayacağı ülkelere de zorla nakledilmesini yasakladığını belirtmektedir. (*Zincirleme geri gönderme yasağı*.) Dolayısıyla İran, Türkiye ve Pakistan'a yapılacak zorla iadeler de yasadışı olmalıdır.

Bazı Avrupa ülkeleri, politika veya uygulama başlığı altında Afganistan'a yapılacak sınır dışı etmeleri durdurmuştur. Ancak Fransa, sınır dışı kararları vermeye ve Afganları sınır dışı merkezlerinde allkoymaya devam etmektedir. Danimarka, sınır dışı edilen Afganları hala hareket özgürlüklerinin ciddi şekilde kısıtlandığı geri gönderme merkezlerinde tutmaktadır.

TAHLİYELER

Uluslararası Af Örgütü, Amerika Birleşik Devletleri, NATO ve birçok AB ülkesi de dahil olmak üzere diğer ülkelerin, risk altındaki Afganların Kabil'den hava yoluyla tahliyesini güvence altına almak için halihazırda sergiledikleri çabaları kabul etmektedir. Hava operasyonlarının sona ermesinden sonra, birçok ülke, özellikle operasyon sırasında bir araya getirdikleri tahliye listelerinde yer alanlar başta olmak üzere Afganistan'da bulunan binlerce risk altındaki Afgan'ı terk etmeyeceklerine dair söz verdi. Ancak, Kanada ve İrlanda gibi çok az ülke ek yeniden yerleşim imkanı tanıyarak, gönüllüler tarafından yürütülen mülteci yerleştirme programında (community sponsorship) yerler sunarak ve korumaya yönelik yeni güvenli yollar açarak bu sözlerini tuttu.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN 'MÜTTEFİKLER HOŞGELDİNİZ OPERASYONU'

Amerika Birleşik Devletleri'nin *Müttefikler Hoşgeldiniz Operasyonu*, Afganistan vatandaşlarını hava yoluyla tahliye çabaları arasında benzersizdir. Operasyonun ilk aşamalarında coğrafi erişebilirlik üzerinde durulduysa da, ABD makamlarının Afganların tahliye edilmesi için birkaç hafta içinde birçok bölgeye yayılan ülke dışı bir transfer ve idari işlem sistemi örgütleme yeteneği, ülkenin siyasi ve mali gücünün kanıtıdır. Uluslararası Af Örgütü, ABD makamlarının tahliye edilen 95.000 Afganı ABD'ye yerleştirme niyeti belirttiğini kaydetmektedir.

Bununla birlikte, *Müttefikler Hoşgeldiniz Operasyonu* modeli, ABD askeri üslerinde, tahliye edilen Afganların ABD askeri üslerinde hareket özgürlüğünün kısıtlanmasına ve ABD'nin çok sıkı güvenlik kontrollerinden geçemeyen Afganların gözetimine alınmasına ve üçüncü ülkelere nakledilmesine ilişkin raporlar ışığında bazı ciddi insan hakları sorularını gündeme taşımaktadır. ABD makamlarının Operasyon çerçevesinde tahliye edilenlerin haklarına saygı duymasını, bu hakları korumasını ve teşvik etmesini sağlamak için oluşturulmuş mekanizmalar nelerdir? Olası suistimaller nasıl rapor edilebilir, araştırılabilir ve ele alınabilir? Bu sorulara henüz yanıt verilebilmiş değildir.

5.2 TAVSİYELER

Afganistan'daki durum değişkenliğini korurken, tüm ülkeler Afganistan'dan tahliyeleri sağlamak için acil önlemler almalı, hem yeni gelenlere hem de kendi topraklarında bulunan Afganlara uluslararası koruma sağlamalı ve komşu ülkeleri, bölgedeki diğer ülkeleri desteklemelidir. Özellikle, kadın aktivistlerin, insan hakları savunucularının, sivil toplum aktivistlerinin, akademisyenlerin, gazetecilerin, ayrımcılığa uğrayan grupların ve Taliban tarafından yüksek misilleme riski altında olan diğer grupların tahliyesini güvence altına almak için çabalar acilen hızlandırılmalıdır. Ülkelerinde insan haklarını, cinsiyet eşitliğini, hukukun üstünlüğünü, demokratik özgürlükleri teşvik etmek ve savunmak için çalışmış binlerce kişinin hayatı şimdi her zamankinden daha fazla pamuk ipliğine bağlıdır.

TÜM ÜLKELERE TAVSİYELER

A. Afganistan'dan ayrılmayı mümkün kılın

- Afganistan ile kara ve hava sınırlarını açık tutarak ve giriş şartlarını askıya alarak veya azaltarak Afganistan vatandaşlarının ülkelere güvenli bir biçimde erişimini ve topraklarından geçişini sağlayın.
  - Güvenlik durumu, en azından büyükelçiliklerin ve konsoloslukların yeniden açılmasına ve vize verme süreçlerinin hızlı, etkili ve şeffaf bir şekilde işlemesine izin verene kadar Afgan vatandaşları için tüm vize gerekliliklerini askıya alın.
  - Afgan vatandaşları için vize verme süreçlerinin hızlı, şeffaf ve etkili bir şekilde işlediği durumlarda, insani vizeleri hızlandırın ve lesepase (sınırdan pasaport yerine kullanılan geçiş kartı) verilmesi de dahil olmak üzere belge gereksinimlerini minimuma indirin
- Etnik ve dini azınlık mensupları, ayrımcılığa uğrayan diğer grupların üyeleri için olduğu kadar insan hakları savunucuları, sivil toplum aktivistleri, gazeteciler, akademisyenler, güvenlik, adalet ve yargı sektörlerinde çalışan kadınlar da dahil olmak üzere Taliban tarafından hedef alınma riski altındaki

herkes için Afganistan'dan güvenli geçiş ve tahliyeleri aktif olarak düzenleyin veya destekleyin. Bu amaçla, aşağıdaki maddelerin gerçekleştirilmesi için acil adımlar atılmalıdır:

- Taliban'ın risk altındaki kişilerin Afganistan'ı terk etmesine izin vermesini ve komşu ülkelerdekilerin ilerlemesini sağlamak için gerekli tüm belgeleri (örneğin vize muafiyet mektupları, pasaport bulundurma zorunluluğundan muafiyet sağlayan mektuplar, pasaportsuz Afganlar için acil seyahat belgeleri vb.) yerel dillerde düzenleyin
  - Komşu ülkelerdeki büyükelçiliklerin, konsoloslukların ve delegasyonların, hem Afganistan'daki Afganlara hem de İran, Pakistan, Orta Asya ülkeleri ve Türkiye gibi komşu ve konak ülkelerdeki Afganlara vizeden muafiyet veya insani vize ve serbest geçiş izni verme kapasitesini arttırın.
  - İnsanların güvenli bir şekilde transferini sağlamak ve karayolu koridorları için komşu ülkelerden ikili ve çok taraflı anlaşmalar yapılmasını çağrısında bulunun.
  - İlgili ülkelere tahliye edilen Afgan vatandaşlarına uygun kabul ve statülerin verilmesini sağlayın
- Uluslararası koruma talep eden Afganların bunu olabildiğince hızlı ve güvenli bir şekilde yapabilmelerini ve ülkelere ve sığınma prosedürlerine engelsiz erişime sahip olmalarını sağlamak için yeni güvenli ve düzenli yollar açın. Bu konuda:
    - Hem Afganistan'daki Afganlara hem de İran, Pakistan, Orta Asya ülkeleri ve Türkiye gibi komşu ve konak ülkelerdeki Afganlara krizin ölçeğine uygun sayıda insani yardım vizesi verin.
    - Afgan vatandaşları için iş, çalışma ve aile birleşimi vizeleri dahil olmak üzere diğer tüm tamamlayıcı yolların işlenmesini hızlandırın.

B. Afganları hoş karşılayın ve korunmalarını sağlayın

- Afganistan'a veya Afganistan'a iade edilme riski altında olabilecekleri üçüncü ülkelere yapılacak sınır dışı etmeleri ve diğer türden iadeleri durdurun.
- İnsan haklarından tam olarak yararlanabilmelerini ve temel hizmetlere erişebilmelerini sağlamak için, şu anda topraklarınızda bulunan düzensiz statüdeki ve/veya geri dönmeyi bekleyen tüm Afganlara düzenli göçmen statüsü verin
- Ülke topraklarına bağımsız olarak güvenlik aramak için ülkenize ulaşmış olan Afganların, düzenli veya düzensiz yollarla seyahat etmiş olsalar da, korunmalarını ve yeterince yardım almalarını sağlayın. Bu konuda:
  - Adil ve etkili sığınma prosedürlerine ve yeterli kabul koşullarına erişimin sağlayın.
  - Geri göndermeme ilkesine saygı gösterin ve sınırda geri itme gibi hukuka aykırı uygulamalardan kaçının.
  - Taliban'ın yönetimi devraldığı sırada ülke dışında olan tüm Afgan vatandaşlarının (öğrenci, iş, turist veya diğer türdeki) mevcut vizelerini uzatın veya yenileyin
- Bir sığınma sisteminin mevcut olduğu durumlarda, hem Afganistan'da bulunanlar hem de 15 Ağustos 2021 itibariyle yurt dışında bulunanlar dahil olmak üzere tüm Afganlara uluslararası koruma sağlayın. Özellikle:
  - Afgan vatandaşları için bekleyen tüm sığınma prosedürlerini hızlandırın.
  - Ortaya çıkan yerinde koruma ihtiyaçlarının değerlendirilmesine izin vererek reddedilen tüm sığınma başvurularını ve diğer koruma biçimlerinin kaldırıldığı veya yenilenmediği davaları re'sen yeniden inceleyin.
  - Afganistan'a iadelere ilişkin risklerin ve mülteci olarak tanınma olasılığının yüksek olması nedeniyle tüm Afgan kadın ve kız çocukları ilk bakışta mülteci olarak kabul edin.
  - Mülteci statüsüne hak kazanamayan Afganların sınır dışı edilme riskine karşı başka şekillerde korunmalarını sağlayın.

C. Bölgedeki komşu ülkeleri ve diğer ülkeleri destekleyin

- Afganistan'dan gelen mültecilerin korunması ve onlara yapılacak yardımın sorumluluğunu paylaşarak komşu ülkelere ve bölgedeki diğer ülkelere sınırlarını açık tutmaları konusunda yardımcı olun. Bu konuda:
  - Korumaya yönelik güvenli ve yasal yolları açın ve bunları arttırın. Özellikle krizin ölçeğine uygun sayıda yer sunarak yeniden yerleşim ve gönüllüler tarafından yürütülen mülteci yerleştirme programı (community sponsorship) gibi konularda kolaylık sağlayın.
  - Yerinden edilmiş Afganların büyük çoğunluğuna ev sahipliği yapan komşu ve transit ülkelerdeki savunmasız Afgan mülteciler için hedefli bir yeniden yerleşim ve insani kabul planı oluşturun.
- Afgan mültecilerin insani ihtiyaçlarını karşılamak için anlamlı mali, teknik ve insani katkılar sağlayın.
- BMMYK tarafından belirlenen öncelikler doğrultusunda, devam eden kriz ve yerinden edilme durumlarını ele alabilmek için yeniden yerleşim taahhütlerini önemli ölçüde arttırın.
- Küresel ihtiyaçları karşılamak için arttırılacak olan yeniden yerleştirme taahhütlerine ek olarak, yerinden edilmiş Afganların büyük çoğunluğuna ev sahipliği yapan komşu ve transit ülkelerdeki savunmasız Afgan mülteciler için hedefli bir yeniden yerleştirme ve insani kabul planı oluşturun.
- Yeniden yerleşim ve tahliye ihtiyaçlarını desteklemek için ilgili bütçelerden gerekli finansmanı sağlayın.
- Afganların korunmasına ilişkin sorumlulukları üçüncü ülkelere yaptırmaya yönelik her türlü girişimden kaçının.

KOMŞU ÜLKELERE EK TAVSİYELER

- Pasaportu ve/veya vizesi olmayan Afganların sığınma aramasına izin vererek Afganistan sınırlarını açık tutun.
- En azından üçüncü ülkelere seyahat etmek için vizesi olanlar için kara yollarını veya sınır geçişlerini açın ve Afgan vatandaşlarının nihai varış noktalarına ulaşabilmelerini sağlamak için her türden çıkış izni şartını kaldırın.
- Sınır geçişlerinin güvenli olmasını sağlamak için önlemler alın.
- İlgili durumlarda, 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin BM Sözleşmesi'ni onaylayın ve etkili bir sığınma sistemi kurun.
- İlgili durumlarda, Afganistan vatandaşlarını da dahil etmek adına 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin BM Sözleşmesi'nin uygulanabilirliğine yönelik coğrafi kısıtlamaları kaldırın.
- Sığınma sisteminin olmadığı durumlarda, Afganistan'dan kaçan insanlara geçici bir özel koruma statüsü sağlayın.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NE EK TAVSİYELER

- Biden Yönetimi şunları yapmalıdır:
  - Müttefikler Hoşgeldiniz Operasyonu'ndan etkilenen tüm Afganların haklarına saygı gösterilmesini, bu hakların korunmasını ve teşvik edilmesini sağlayın;
  - Bu yıl en az 200.000 mülteciyi kabul edin;
  - Afganistan için geçici koruma statüsü verin;
  - Yurtdışında kalan Afganlar için kategorik insani gerekçeli tahliyeler sağlayın;
  - İnsani gerekçeli tahliye başvuruları için ücretlerden muafiyet sağlayın;
  - Güvenlik arayan mültecilerin güvenli ve düzenli hareketini sağlamak için Afganistan'a komşu ülkelere baskı yapmak için tüm diplomatik kanallardan yararlanın.

- Kongre, gelen Afganlar için, Amerika Birleşik Devletleri'nde güvenlik arayan herkesin kendi statüsünü uzun vadeli olarak ayarlama yeteneğine sahip olmasını sağlamak için bir vatandaşlık yol haritası oluşturulması amacıyla bir yasa çıkarmalıdır.

AVRUPA ÜLKELERİNE EK TAVSİYELER

- Halihazırda Avrupa'da bulunan geniş Afgan ailelerin, ayrı düştükleri üyeleri ile yeniden bir araya gelmesini kolaylaştırmak için aile birliğine ilişkin Dublin hükümlerinden yararlanın.
- Afgan sığınmacıların sayısının artması durumunda, yerleştirmeler ve kabul eden ülkelere insani, mali ve teknik destek sağlanması yoluyla mültecilerin korunması ve uygun kabulleri için gereken sorumlulukların adil bir şekilde dağıtılmasını sağlayın. Bu amaçla Geçici Koruma Yönergesinin etkinleştirilmesini gündeme alın.
- Halihazırda bir AB üye devletinin topraklarında bulunan Afganların uluslararası koruma taleplerinin incelenmesinde sorumluluk almak için Dublin Tüzüğü'ndeki takdir maddesini kullanın.
- Dublin kuralları gereği Afgan sığınmacıları, geri gönderme zinciri riski nedeniyle Afganistan'a iadeleri durdurmamış herhangi bir Avrupa ülkesine geri göndermekten kaçının.
- Afganları Yunanistan'a göndermekten kaçının.

**ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ
KÜRESEL BİR İNSAN
HAKLARI HAREKETİDİR.
BİRİSİNE ADALETSİZLİK
YAPILDIĞINDA, BU
HEPİMİZİ İLGİLENDİRİR.**

BİZE ULAŞIN

info@amnesty.org.tr

+90 212 361 62 17-18

BİZE KATILIN

facebook.com/uluslararasiaforgututurkiye

@AfOrgutu